

**I. ULUSAL
ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN
EĞİTİMİNDE REHBERLİK VE PSİKOLOJİK
DANIŞMA HİZMETLERİ KONGRESİ
ÖZET RAPORU**

(27-29 EKİM 2022 – İSTANBUL)

ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

**I. ULUSAL
ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİNDE
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA
HİZMETLERİ KONGRESİ
ÖZET RAPORU**

(27-29 EKİM 2022 – İSTANBUL)

ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- **Genel Yayın Yönetmeni**
Cemal ÖZDEMİR
- **Yayın Koordinatörü**
M. Ramazan BARIN
- **Düzenleme Kurulu**
Dr. Serdar ÖZMEN
Jale GÜNEŞ
Cemal ATAR
Sevgi ÇINAR
Volkan TATAR
Pınar SAĞLAM SAFÖZ
Tuba KILIÇARSLAN
Betül ÇINAR
Ramazan AYDIN
Rıdvan TURUNÇ
- **Dizgi ve Tasarım**
Adem BAL
Mustafa ARGUN
- **Genel Yayın No: 9063**
- **Tanıtıcı Yayınlar Dizi Yayın No: 333**
- **ISBN: 978-975-11-7247-1**

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ayşe Esra ARSLAN
İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ
Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Ali ERYILMAZ
Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Şerife IŞIK
Gazi Üniversitesi

Doç. Dr. Marilena Z. Leana TAŞÇILAR
İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Mustafa OTRAR
Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. Oğuzhan KIRDÖK
Çukurova Üniversitesi

Doç. Dr. Ahmet BİLDİREN
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Doç. Dr. Çetin TORAMAN
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Doç. Dr. Hasan EŞİCİ
Gazi Üniversitesi

Dr. Serdar ÖZMEN
Millî Eğitim Bakanlığı

Dr. Öğr. Üye. Ayça KÖKSAL
İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Tamer ERGİN
İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üye. Defne YILMAZ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Dr. Öğr. Üye. Şefika ERDEM
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Dr. Öğr. Üye. Nuket AFAT
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

DÜZENLEME KURULU

Dr. Serdar ÖZMEN

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel
Müdürlüğü

Jale GÜNEŞ

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel
Müdürlüğü

Cemal ATAR

Zeytinburnu Şehitler Bilim ve Sanat Merkezi
Müdürü

Sevgi ÇINAR

Zeytinburnu Şehitler Bilim ve Sanat Merkezi
Psikolojik Danışmanı

Volkan TATAR

Nuri Pakdil Bilim ve Sanat Merkezi Psikolojik
Danışmanı

Pınar SAĞLAM SAFÖZ

Mersin Yenişehir Bilim ve Sanat Merkezi
Psikolojik Danışmanı

Tuba KILIÇARSLAN

Yüksel Bahadır Alaylı Bilim ve Sanat Merke-
zi Psikolojik Danışmanı

Betül ÇINAR

Emine Emir Şahbaz Bilim ve Sanat Merkezi
Psikolojik Danışmanı

Ramazan AYDIN

Diyarbakır Bilim ve Sanat Merkezi Psikolojik
Danışmanı

Rıdvan TURUNÇ

Yusuf Gökçenay Bilim ve Sanat Merkezi
Psikolojik Danışmanı

SEKRETERYA

Tuba GÜRBÜZ

Zeytinburnu Şehitler Bilim ve Sanat Merkezi
Müdür Yardımcısı

Levent Hilmi TÜRKER

Zeytinburnu Şehitler Bilim ve Sanat Merkezi
Müdür Yardımcısı

Hasan ÖZDEMİR

Zeytinburnu Şehitler Bilim ve Sanat Merkezi
Müdür Yardımcısı

Aylin BEŞOK

Zeytinburnu Şehitler Bilim ve Sanat Merkezi
Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Zeynep AYDOĞDU

Zeytinburnu Şehitler Bilim ve Sanat Merkezi
Fen Bilimleri Öğretmeni

Meryem TAŞÇI

Zeytinburnu Şehitler Bilim ve Sanat Merkezi Sı-
nıf Öğretmeni

Ayşe YAŞAR PIRTI

Zeytinburnu Şehitler Bilim ve Sanat Merkezi
İlköğretim Matematik Öğretmeni

Şengül CAN

Zeytinburnu Şehitler Bilim ve Sanat Merkezi
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Aykut KARAHAN

Zeytinburnu Şehitler Bilim ve Sanat Merkezi
Rehber Öğretmeni

Selin AKTEPE

Zeytinburnu Şehitler Bilim ve Sanat Merkezi
İlköğretim Matematik Öğretmeni

Lerna GÜRLEROĞLU

Zeytinburnu Şehitler Bilim ve Sanat Merkezi
Fen Bilimleri Öğretmeni

Fatih ARICA

Borsa İstanbul Zeytinburnu Anadolu Lisesi
Bilişim Teknolojileri Öğretmeni

İÇİNDEKİLER

AÇILIK KONUŞMALAR	12
İstanbul İl Millî Eğitim Müdürü Levent YAZICI'nın Konuşması	13
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Cemal ÖZDEMİR'in Konuşması.....	14
Millî Eğitim Bakan Yardımcısı Osman SEZGİN'in Konuşması	15
SEMİNER SUNUMLARI	18
Prof. Dr. Ayşe Esra ASLAN - Üst Düzey Düşünce Becerilerinin Geliştirilmesi: Yaratıcı Düşünme Becerisi	19
Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ - Öz-Anlayışı Yüksek Çocuk Yetiştirmek	20
Prof. Dr. Şerife IŞIK - Özel Yetenekli Çocuklarda Kendini Toparlama Gücü.....	21
Dr. Öğr. Üyesi Ayça KÖKSAL - Özel Yetenekli Çocuklarda Klinik Uygulamalar.....	23
Prof. Dr. Ali ERYILMAZ - Pozitif Psikoterapi Açısından Özel Yetenekli Çocuklar.....	24
Doç. Dr. Ahmet BİLDİREN - Özel Yetenekli Öğrencilerin Tanımlanmasında Güncel Yaklaşımlar...25	
Doç. Dr. Marilena Z. Leana TAŞÇILAR - Özel Yetenekli Çocuklar ve Beklenmedik Başarısızlık.....	27
Dr. Öğr. Üyesi Tamer ERGİN - Özel Yetenekli Çocuklarda Pass Teorisi.....	29
Dr. Öğr. Üyesi Nuket AFAT - Özel Yetenekli Çocuklarda Aile Eğitimi.....	30
Doç. Dr. Hasan EŞİCİ - Özel Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Duygusal Gelişimlerinin Desteklenmesi Açısından Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri.....	32
Dr. Serdar ÖZMEN - Özel Yetenekli Öğrencilere yönelik Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programları.....	34
PANEL (Moderatör Prof. Dr. Ayşe Esra ASLAN)	36
Doç. Dr. Oğuzhan KIRDÖK - Özel Yetenekli Öğrencilerde Gelecek Tasarımı.....	37
Doç. Dr. Hasan EŞİCİ - Üstün Yetenekliler için Pozitif Genç Gelişimi Temelli Yaşam Becerileri Programı Bilge Ankara Projesi.....	39
Dr. Öğr. Üyesi Defne YILMAZ - Özel Yeteneklilerin Duygusal Sosyal Gereksinimlerinin Desteklenmesi: Yaşam Boyu Gelişim	40
ATÖLYE ÇALIŞMALARI	42
Doç. Dr. Marilena Z. Leana TAŞÇILAR - Özel Yeteneklilerde Bibliyoterapi Uygulamaları.....	43
Doç. Dr. Çetin TORAMAN - Tüm Öğretmenlerin de Pedagoji Danışmanı Olarak Rehberlik ve Psikolojik Danışma Uzmanları: Doğru Soru Sorma	43
Doç. Dr. Oğuzhan KIRDÖK - Özel Yeteneklilerde Kariyer Müdahaleleri.....	44
Dr. Öğr. Üye. Ayça KÖKSAL - Özel Yetenekli Çocuklarda Aile Eğitimi	44
Dr. Öğr. Üyesi. Defne YILMAZ - Üstün Yetenekli Çocuklarda Psikolojik Danışmada Müdahale Yaklaşımlarının Belirlenmesi.....	45
Doç. Dr. Hasan EŞİCİ - Üstün Yetenekli Öğrencilere Kariyer Rehberliği Sürecinde Öz Gelecek Yazma.....	45
Uzm.Psk. Dan. Volkan TATAR - Özel Yetenekli Çocuklarda Drama	46

Uzm. Psk. Dan. Tuba KILIÇARSLAN - Özel Yetenekli Çocuklarda Resim Analizi	46
Uzm. Psk. Dan. Ramazan AYDIN - Özel Yetenekli Çocuklarda Psikolojik Belirtiler ve Çözüm Önerileri.....	47
Uzm. Psk. Dan. Pınar SAĞLAM SAFÖZ - Özel Yetenekli Çocuğum Var- Ebeveyn Eğitim Programı/ Mükemmeliyetçilik	47
OTURUMLAR	48
1. OTURUM : (Oturum Başkanı: Uzm. Psk. Dan. Volkan TATAR)	48
Ceren Nilgün ÇETİN / Bilim ve Sanat Merkezleri Gelecek Farkındalığı Psikoeğitim Programının Uygulanması ve Değerlendirilmesi	49
Ebru ÖZBAŞ / Doç. Dr. Marilena Z. Leana TAŞÇILAR -Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Soğuk Yönetici İşlev Becerileri Testi'nin Geliştirilmesi	50
Solmaz ERBAŞ / Özel Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik Sağlık ve Öz-Şefkat Düzeyleri Arasındaki İlişki (Çorum ili Örneği)	51
Mecit Bahadır KOŞAR / Üstün ve Normal Zekâ Düzeyindeki Ergenlerde Bilişsel Esneklik ve Özdüzenleyici Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	52
2. OTURUM : (Oturum Başkanı: Uzm. Psk. Dan. Ramazan AYDIN)	53
Funda KÜÇÜK HELVACI / Özel Yetenekli Çocukların Ebeveynlerine Bibliyoterapi Yöntemi ile Ebeveyn Eğitimi	54
Seyit KARABURÇAK / Atilla KARAGÖZ -Bilim ve Sanat Merkezi Velilerinin Aile Eğitimi İhtiyaçlarıyla İlgili Görüşleri	55
Semra Sinem ÇALIŞ / Pınar SAĞLAM SAFÖZ - Özel Yetenekli Çocukların Ebeveynlerine Yönelik Hazırlanan Özel Yetenekli Çocuğum Var "Ebeveyn Eğitim Programı'nın Etkiliği.....	56
Kübra YİĞİT TEKEL / Doç. Dr. Marilena Z. Leana TAŞÇILAR - Bibliyoterapi Temelli Aile Eğitiminin Özel Yetenekli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarına Etkisi: Literatür Taraması.....	57
3. OTURUM : Oturum Başkanı: Uzm.Psk. Dan. Pınar SAĞLAM SAFÖZ	59
Ömer KULA / Neslihan YILDIZ - Özel Yeteneklilerde Oyun Terapisinin Kullanılması.....	60
Bilgesu ERGEN KOCABIYIK / Dr. Öğr. Üyesi Osman AKTAN - Çocuk ve Ergen Özel Yetenekli Öğrencilerde Mükemmeliyetçiliğin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi -Kesitsel Bir İnceleme	61
Esra Aylin KANAZ - Başarının Değerlendirilmesinde Özel Yetenekli Öğrencilerin Algıladıkları Halo Etkisinin Rolü.....	62
4. OTURUM : Oturum Başkanı: Uzm. Psk. Dan. Rıdvan TURUNÇ.....	63
Hicran TAMKOÇ - Engelli, Özel Yetenekli ve Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Yetişkinlerin İyi Oluş Halleri	64
Betül GÜZELOĞLU / Dr. Seda ÇARIKÇI - İki Kere Farklı Çocuğu Olan Ebeveynlere Özel Aile Eğitimi Geliştirilmesi İhtiyacına Yönelik Bir Doküman İncelemesi	65
Emel ÖRNEK TOPCU / Dr. Öğr. Üyesi Osman AKTAN- Özel Yetenekli ve Normal Gelişim Gösteren Ortaokul Öğrencilerinin Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumlarının İncelenmesi.....	66
Dursun AYKUL - Özel Yetenekli Öğrencilerin Ebeveyn Tutumlarına Yönelik Doküman İncelemesi.....	67

5. OTURUM: Oturum Başkanı: Psk. Dan. Betül ÇINAR	68
Esra AKCAN / Mehmet KAHRİMAN - Özel Yetenekli Öğrencilerin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Sürecinde Psikolojik Danışmanın Kendini Açması.....	69
Yeliz KAN - BILSEM'lerde Görev Alan Psikolojik Dan. ların Özel Yetenekli Öğrencilerin Sosyal-Duygusal Gelişimlerini Desteklemek İçin Kullandıkları Psik. Dan. ve Rehb. Becerileri.....	70
Saliha BODUR / Dr. Öğr. Üyesi Defne YILMAZ - Bilim ve Sanat Merkezleri İçin Özel Yetenekli Öğrencileri Belirleme Sürecinde Sınıf Öğretmenlerinin Rehberlik İhtiyacı	71
Sinem FARİZ - Özel Yetenekli Öğrencilerin Özellikleri ve Bilsem Süreci Hakkında Öğretmen Farkındalığının İncelenmesi.....	72
6. OTURUM: Oturum Başkanı: Uzm. Psk. Dan. Tuba KILIÇARSLAN	73
Hülya GÜLÇİN - Değerlerimizle Daha Özeliz	74
Duygu ÖZDEMİR / Hicran TAMKOÇ - Ortaokullarda Özel Yetenekli Öğrencilerin Destek Eğitim Odasından Faydalanması ve Zenginleştirilmiş Eğitim Planı Hazırlamaya Yönelik Öğretmen Tutumları.....	75
Gül GÜVELİ - Kazandığımızı Paylaşıyoruz	76
Burcu TÜRKTUNÇ - Rehberlik Araştırma Merkezlerinde Özel Yetenekli Çocukların Tanılama Sürecinin Değerlendirilmesi "Gaziantep Örneği"	77
KAPANIŞ	79
SONUÇ VE ÖNERİLER	81

GİRİŞ

Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kongresi 27-29 Ekim 2022 tarihleri arasında İstanbul Zeytinburnu Şehitler Bilim ve Sanat Merkezinin ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Kongrenin ana teması özel yetenekli bireylere sunulan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde güncel yaklaşımların belirlenmesidir. Özel yetenekli öğrencilerin gelişimlerini bir bütün olarak desteklemek amacıyla 314 rehber öğretmen/psikolojik danışmanın katılımı ile gerçekleştirilen kongrede, akademisyenler tarafından verilen seminer ve panellerin yanı sıra 23 bildiri sunulmuştur. Ayrıca akademisyenler ile birlikte bilim ve sanat merkezleri koordinatörlerinin yürüttüğü 10 atölye yer almıştır.

Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kongresi ile bu alanda edinilen deneyimlerin ve yapılan araştırmaların paylaşılmasını sağlamak, bu konularda tüm katılımcılara yeni bakış açıları kazandırmak amaçlanmıştır. Özel yetenekli öğrencilere sunulan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin bilimsel veriler ışığında paylaşılması ve uygulamada iyi örneklerin tartışılarak rehber öğretmen/psikolojik danışmanların bu alandaki uygulamalarına ışık tutulması kongrenin nihai amaçları arasında yer almaktadır. Ayrıca bu kongre ile ülkemizin farklı bölgelerinde bilim ve sanat merkezlerinde görev yapan rehber öğretmen/psikolojik danışmanların bir araya gelmeleri yoluyla sosyal, kültürel ve pedagojik paylaşımlarının artırılması hedeflenmiştir. Kongre özel yetenekli öğrencilere yönelik olarak aşağıda yer alan konuları kapsamaktadır:

1. Özel yetenekli öğrencilerin tanınmasında güncel yaklaşımlar.
2. Özel yeteneklilerin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal özellikleri.
3. Özel yetenekli öğrencilerin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine yönelik (sosyal, duygusal, akademik ve kariyer) ihtiyaçları.
4. Özel yetenekli öğrencilere yönelik aile rehberliği.
5. Zekâ, yetenek ve özel yeteneklilerin eğitiminde öğrenci kişilik hizmetlerine yönelik güncel yaklaşımlar.
6. Özel yetenekli öğrencilere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma programları.
7. Özel yeteneklilerde kariyer gelişimi ve yaşam becerileri.
8. Özel yeteneklilerde 21. Yüzyıl becerileri kazandırılması açısından rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri.
9. Özel yetenekli öğrencilere yönelik gelişimsel önleyici rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri.
10. Özel yetenekli öğrencilerde davranış ve uyum problemleri.
11. Özel yetenekli öğrencilerde öz düzenleme becerilerinin kazandırılması açısından rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri.
12. Özel yetenekli öğrencilerin sosyal duygusal gelişimlerinin desteklenmesi açısından rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri.

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kongresinin açılışında saygı duruşu ve İstiklal Marşımızın okunmasının ardından İstanbul İl Milli Eğitim Müdürü Levent YAZICI, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Cemal ÖZDEMİR ve Milli Eğitim Bakan Yardımcısı Osman SEZGİN açılış konuşmalarını gerçekleştirdiler.

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürü Levent YAZICI'nın Konuşması

Levent YAZICI
İstanbul İl Milli Eğitim Müdürü

Kongrenin ana temasının özel yetenekli çocuklarımızın eğitiminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri olarak belirlenmesinin çok yerinde bir yaklaşım olduğunu ifade ederek sözlerine başladı. Özel yetenekli öğrencilerimizin tüm gelişim alanlarında desteklenmesi sürecinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin önemini kısaca açıkladı. Bu kapsamda kongreden çıkacak sonuçların Bakanlığımıza çok önemli veriler sağlayacağı gibi, uygulama sürecinde görev yapan tüm çalışanlara da önemli katkılar sağlayacağına inandığını ifade etti. Bu kapsamda kongreden çıkacak sonuçları çok yönlü olarak merakla beklediğini vurguladı. Alanda uygulamacıların ve teorisyenlerin (akademisyenlerin) bir araya geldikleri bu tür etkinliklerin önemli çıktılar sağladığını ve bu kongrenin de önemli sonuçlarının olacağına içtenlikle inandığını ifade etti. Son olarak kongrenin gerçekleştirilmesinde katkısı olan herkese teşekkürlerini sunarak sözlerini tamamladı.

Cemal ÖZDEMİR

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü

Özel yetenekli bireylerin bir ülkenin gelişim potansiyelini oluşturan en önemli insan kaynaklarının başında geldiğini ifade ederek sözlerine başladı. Özel yetenekli öğrencilerin potansiyellerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlayacak şekilde eğitim süreçlerinin yapılandırılmasının yaşamsal bir sorumluluk olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurguladı. Bu kapsamda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin önemini kısaca açıkladı. Günümüzde öğrencilerin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine olan ihtiyaçlarının daha fazla arttığını, özel yetenekli öğrencilerimizin ise bu hizmetlere olan ihtiyaçlarının normal gelişim gösteren öğrencilerden farklılaştığını ifade etti. Bakanlığımız tarafından rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin daha sistemli ve etkin bir şekilde sunulmasını sağlamak amacıyla çeşitli çalışmalar yürütüldüğünü söyledi. Özel yetenekli öğrencilerimizin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişimlerini bir bütün olarak desteklemek amacıyla program temelli olarak gelişimsel ve önleyici rehberlik hizmetlerine yönelik çalışmalara ağırlık verdiklerini ifade etti. Bu alanda bilim ve sanat merkezlerinde eğitim alan özel yetenekli öğrencilerimizin sosyal duygusal ve akademik gelişimlerini desteklemek amacıyla Duygu Gelişimini Destekleme Psikoeğitim Programını ve Öz Düzenleme Psikoeğitim Programını hazırladıklarını, bununla birlikte "Mükemmeliyetçilik Psikoeğitim Programının hazırlanması çalışmalarını başlattıklarını söyledi. Bilim ve sanat merkezlerine devam eden özel yetenekli öğrencile-

rimizin geleceğe yönelik farkındalık kazanmaları, geleceğe hazırlanmaları, geleceğe yönelik plan yapmaları ve nihayetinde potansiyellerine en uygun meslek seçimi yapmalarına yardımcı olmak amacıyla kariyer rehberlik programlarını geliştirdiklerini ifade etti. Bu kapsamda bilim ve sanat merkezlerine devam eden ilkokul öğrencilerine yönelik Gelecek Farkındalığı Psiko eğitim Programını, ortaokul öğrencilerine yönelik Gelecek Hazırlığı Psiko eğitim Programını ve lise öğrencilerine yönelik olarak da Gelecek Planlama Psiko eğitim Programını hazırladıklarını söyledi. Ayrıca ailelerin özel yetenekli çocuklarının ihtiyaçlarına uygun ortam ve koşulları en iyi şekilde hazırlamaları ve çocuklarının sosyal, duygusal ve akademik gelişimlerine katkıda bulunmaları amacıyla BİLSEM Aile Eğitim Programlarının hazırlanması çalışmalarını başlattıklarını ifade etti. Bu kapsamda Gelecek Tasarımı Aile Eğitim Programı, Akademik Gelişimi Destekleme Aile Eğitim Programı ve Sosyal Duygusal Gelişimi Destekleme Aile Eğitim Programı olmak üzere üç farklı programın geliştirilmesi çalışmalarının devam ettiğini söyledi. Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin niteliğini arttırmak amacıyla düzenlenen bu kongrenin özel yetenekli öğrencilerimize ve bu öğrencilerimizin gelişimlerini desteklemek amacıyla çalışan rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara faydalı olmasını dilekleriyle birlikte katılımcılara teşekkürlerini sunarak sözlerini tamamladı.

Osman SEZGİN
Milli Eğitim Bakan Yardımcısı

Özel yetenekli öğrencilerimizin eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin önemini bir metafor ile ifade ederek sözlerine başladı. Vücudumuzda kalp ne kadar önemli ise eğitimde de rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin bu derece önemli olduğunu ifade etti. Bu nedenle bizlerin psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki gelişmeleri çok dikkatli takip edip, buradan elde ettiğimiz verileri de kendi kültürümüze uyarlamamızın gerekliliğini vurguladı. Son zamanlarda kültüre duyarlı psikolojik danışma, kültürel psikolojik danışma ve kültürler arası karşılaştırmalı psikolojik danışma kavramlarının önem kazandığını ifade etti. Kültürü içerisine almayan psikolojik hizmetlerin yetersiz kalacağını ortaya koyan birçok bilimsel çalışmanın bulunduğunu söyledi. İnsanların içerisinde doğup büyüdüğü kültürden önemli ölçüde etkilendiklerini; duygularının, düşüncelerinin ve hayat tarzının buna göre şekillendiğini ifade etti. Bu nedenle kelimelerin, kavramların mefhumların ve kuramların da içerisinde bulunduğu kültürün eseri olduğunu vurguladı. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin de kültürden bağımsız olarak düşünülmemeyeceğini ifade etti.

Kavramların doğru ve yerinde kullanımının bilimsel yolun sağlıklı kurulabilmesi için öncelikli şartlardan biri olduğunu vurguladı. Psikoloji biliminin kullandığı kavramları nicel ve nitel olmak

üzere iki düzeyde ele alınabileceğimizi belirtti. Özel yetenek kavramının psikolojideki nicel kavramlar içerisinde yer aldığını ve nicel kavramların da istatistiksel kavramlar ve gradualist kavramlar olmak üzere iki ana alt başlıkta incelenebileceğini ifade etti. Nitel kavramların ise negatif değerler ve pozitif değerleri ifade ettiğini söyledi. Özel yetenek kavramının psikolojideki nicel kavramlar içerisinde yer alan istatistiksel kavram olarak karşımıza çıkması nedeniyle bu kavramın niteliklerini çok iyi bilmemiz gerektiğini vurguladı. Özel yetenek alanında kullanılan özellikle zekâ, üstün yetenek, normal, potansiyel, üstün zekâ, akıl, akademik başarı gibi kavramların kullanımında bir karmaşa yaşandığını, bu kavramları daha iyi anlamak için açıklandığı kültür perspektifi ile değerlendirmenin büyük önem taşıdığını ifade etti.

Bununla birlikte özel yetenekliler alanı ile ilgili iki temel hususa dikkat çekmek gerektiğini belirtti. İlk olarak özel yetenekli öğrencilerin etiketlenmeden kaynaklı olarak kaygılarını yükseldiğini ve bu öğrencilerin kaygılarının yükselmesinin doğal sonucu olarak egoist, egosantrik hatta narsistik kişilik yapılarına büründüklerini ve bu durumun gerçekten üzücü sonuçlarının olduğunu söyledi. Diğerleri ise ailelerin kendilerini tatmin etmek için çocuklarının üstün özelliklerini kullanmaları sonucu ortaya çıkan olumsuzların bulunduğunu ifade etti. Bu durumun bir adım sonrası olarak da bu günkü dünyanın materyalist, molist eğitim anlayışı doğrultusunda özel yetenekli öğrencileri insanlık için değil de iktisadi kaygılardan dolayı ele almaları sonucunda olumsuz durumların yaşandığını ifade etti. Hâlbuki bizim kültürümüzde insanın kâinatın özü olduğunu ve hiçbir menfaat için kullanılmayacağını vurguladı. Bu süreçte özel yetenekli öğrencileri damgalamadan, kaygılarını yükseltmeden, şahsiyet bozukluklarına yol açmadan, ailelerin kendi tatminleri için bu çocukları kullanmalarına fırsat vermeden, iktisadi kaygılar nedeniyle çocukları kullandırtmadan; insanlık adına, insanlık için ve insanca bir yöntem bulmanın bizim görevimiz olduğunu vurguladı. Dolayısıyla bu anlamda atacağımız her adımın bizim için çok değerli olduğunu ifade etti. Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin niteliğini arttırmak amacıyla düzenlenen bu kongrenin özel yetenekli öğrencilerimize ve bu öğrencilerimizin gelişimlerini desteklemek amacıyla çalışan rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara faydalı olmasını diledi. Kongrenin düzenlenmesinde emeği geçen ve kongreye katılım sağlayan herkese teşekkür ederek sözlerini tamamladı.

SEMİNER SUNUMLARI

Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kongresinde farklı kurumlar ve üniversitelerde görev yapan akademisyenler tarafından seminer sunumları gerçekleştirilmiştir.

Üst Düzey Düşünce Becerilerinin Geliştirilmesi: Yaratıcı Düşünme Becerisi

Prof. Dr. Ayşe Esra ASLAN

Neden düşünmeyi öğretmeliyiz? Sorusunu katılımcılara yönelterek konuşmasına başladı. Düşünmenin önemi ve hayatımızdaki anlamını örnek olaylar ile açıkladı. İnsana özgü verilmiş düşünme yeteneğinin öneminden bahsederek eleştirel düşünme becerileri üzerinde durdu. Eleştirel düşünme becerilerinin alt basamakları olan duyuşsal beceri ve bilişsel beceri konularından bahsetti. Yaratıcı düşünmenin nöropsikoloji araştırmaları ile bilişsel bir yetenek olduğu yönündeki kanıtlara yer verdi. Yaratıcılığın yeni, özgün ve beceriye dayalı bir ürün olarak ortaya çıkmış veya henüz ürüne dönüşmemiş, kendine özgü bir problem çözme sürecini içerdiği, kişinin zekâ unsurlarını da özgün ve üretime dönük kullandığı bir bilişsel yetenek olarak tanımlandığını söyledi. Ayrıca yaratıcı düşünme kaynakları ve yaratıcı pedagoji konularına da değindi. Yaratıcı düşünme kaynaklarının dört farklı kaynaktan beslendiğini ve bunların; bilişsel yön, mantıki olmayan yön, bireysel karakteristikler ve sosyal, kişiler arası faktörler olduğunu belirtti. Yaratıcı öğretimin öğrenmeyi artırmak için ilginç ve etkili yaratıcı yaklaşımlar kullanmak olarak tanımlandığından bahsetti. Yaratıcı düşünmeye yönelik eğitim modellerini anlattı. Yaratıcı düşünmeyi iyileştirme süreci için çözüm üretme noktalarının önemini vurguladı. İyileşme için çözüm noktaları olan; ülke politikası olma, eğitim politikalarının sürekliliği, öğretmen yetiştirme, uygulama teori koordinasyonu, bilimsel ölçüm, değerlendirme ve iyileştirme, farklılığa saygı ve demokratiklik ve eğitimde globalleşme gibi başlıklar üzerinde durdu. Kongrenin düzenlenmesinde emeği geçen herkese teşekkürlerini sunarak konuşmasını sonlandırdı.

Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ

Öz-anlayışı (şefkati) yüksek çocuk yetiştirmenin önemini ifade ederek sunumuna başladı. Öz-anlayışın bileşenlerinden bahsederek; öz-nezaket, öz-eleştiri, ortak paydaşım, izolasyon, bilinçli farkındalık (mindfulness) ve aşırı özdeşleşme kavramlarını örneklerle açıkladı. Bilinçli farkındalık tutumları olan; şimdiki anda olma, şefkat, kabul, sabır ve akışına bırakmak konularına da değinerek mindful olmanın önemini vurguladı. Bilinçli farkındalık ile ilgili “Misafirhane” şiirini okudu. Çocuğun yanındayken kullandığımız olumsuz dilin sadece hata ve kusurlara odaklanmanın negatif etkilerinden bahsetti. Çocukla olumlu duyguları sakince paylaştığımız zamanların önemini vurguladı. Çocuğa dinginliği fark ettirmenin ve şefkati öğretmenin gerekliliğini belirtti. Düşünce ve duyguları olduğu gibi kabul etmenin önem arz ettiğini söyledi. İşlerin her zaman yolunda gitmeyeceği, bundan dolayı olumsuz duygular hissedebileceğimizi, bazen olumsuz düşünebileceğimizi ancak bunun duygulara yenilmek olmadığını sadece ne düşündüğünü ve hissettiğini fark etmenin önemli olduğunu çocuğa hissettirmenin gerekliliğini vurguladı. Çocuğa kitap okumak, kitaptaki karakterlerin neler hissettiğini sormak ve empati kurmasını desteklemek gibi önerilerde bulundu.

Çocuğun yanlış, katı düşüncelerini işlevsel düşüncelerle değiştirmesi gerektiğini ve yetişkin olarak bizlerin ona rol model olmasının önemini açıkladı. Tüm bunların sonucunda çocuk kendine şefkatle davranmayı öğrendiğinde mutlu, özgüvenli olacağını söyledi. İşler yolunda gitmediğinde yeni şeyler deneme veya tekrar deneme olasılığının daha yüksek olduğunu belirtti. Kendine şefkatle davranan çocukların depresyon ve anksiyete gibi zihinsel sağlık sorunlarını yaşama olasılığının daha düşük olduğunu belirterek konuşmasını sonlandırdı.

Özel Yetenekli Çocuklarda Kendini Toparlama Gücü

Prof. Dr. Şerife IŞIK

Kendini toparlama gücü kavramını kısaca açıklayarak sunumuna başladı. Risk altındaki çocuklarda kendini toparlama gücünün önemini vurguladı. Üstün yetenekli çocuklardan söz ederek aşırı duyarlık, asenkron gelişim, kişilik özellikleri ve doyum sağlayamama gibi bireysel risk faktörlerinden bahsetti. Ayrıca ebeveyn stresi, aşırı beklentiler, ihtiyaçlarına cevap verememe, üstün yeteneklilik damgası gibi çevresel risk faktörlerinden de söz etti. Okulun koruyucu bir faktör olduğunu etkili okulların riskleri en az seviyeye indiren çeşitli yollar ile koruyucu faktörleri en üst düzeye çıkaran ve gerektiğinde erken müdahale etmek için adımlar atan kurumlar olduğunu söyledi.

Özel yetenekli çocuklarda kendini toparlama gücünü sağlamak adına farklılık yaratan beş temel unsur olduğunu vurguladı. Bunlardan birincisinin kaybetmenin kişiliğinin yok olması anlamına gelmediğini, kendini yetersiz hissetmesine neden olacak bir durum olmadığını bunun bir öğrenme biçimi olduğunu ve bizlerin kaybettiğimizde de bir şeyler öğrendiğimizi çocuklara iyi anlatmak gerektiğini söyledi. Bu durumun özel yetenekli çocuklarımızın olumsuz mükemmeliyetçi özelliklerden kurtulmaları ve yaşam süreçlerinden dersler çıkarmaları noktasında önemli faydalar sağlayacağını ifade etti. İkinci olarak iyimserliği teşvik etmenin önemini kısaca açıkladı. Özel yetenekli öğrencilerin yaşamlarındaki olumsuz deneyimleri doğrudan kişiliğinin bir parçası hâline getirmeden iyimser olma ve umutlu bir bakış açısıyla olumsuzlukların üstesinden daha kolay gelebileceklerini fark etmelerini sağlamanın önemini açıkladı.

Üçüncü olarak önleyici ve müdahale edici rehberlik hizmetleri kapsamında özel yetenekli öğrencilerimizin azim, kararlılık, cesaret, merak, mizah, adil olma gibi karakter güçlerini keşfetmeleri ve kullanmaları için fırsatlar oluşturmanın önemini açıkladı. Dördüncü olarak başkalarına yardım etmenin özel yetenekli çocukların kendini toparlama gücünü artırmalarında önemli katkı sağladığını ifade etti. Beşinci olarak ise özel yetenekli çocukların ait olma, başarma, eğlenme ve özgürlük olma üzere dört temel (evrensel) psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik ortamların oluşturulmasının gerekliliğini vurguladı. Daha sonra ZOYOP (Zorlayıcı yaşam olaylarında psikoeğitim projesi) ve SDB (sosyal duygusal beceriler) programlarını kısaca tanıttı. Zippy'nin Arkadaşları, Penn Kendini Toparlama Gücü (PennResilincy Program), Gezginler (Travellers) ve Kendini Toparlama (BounceBack) gibi kendini toparlama gücünü ve çocukların iyi olmalarını sağlamak amacıyla hazırlanan destek programlarından bahsetti. Teşekkür ederek konuşmasını sonlandırdı.

Dr. Öğretim Üyesi Ayça KÖKSAL

Psikolojik danışma hizmetlerinden hangi özel yetenekliler faydalanır? sorusunu sorarak başladı. Bütün özel yetenekli öğrencilerin bu hizmetlere ihtiyaç duyduğu ancak iki kere farklı olan özel yetenekliler ile sosyal duygusal problemler yaşayan özel yetenekli öğrencilerin bu hizmetlere daha fazla ihtiyaç duyduklarını belirtti. Özel yeteneklilerin klinik uygulamalarında dikkat edilmesi gereken noktalara değindi. Tanılama kriterlerinin, asenkronize gelişimin, arkadaşlık problemlerinin, duygu regülasyon problemlerinin, iki kere farklı özel yeteneklilerin ve eğitsel uyumsuzlukların dikkat edilmesi gereken unsurlar olduğu söyledi. Genetik aktarımlar, parçalanmış aile ortamları, kültürel zorluklar, sosyo-ekonomik düzey ve dezavantajlı çevre gibi risk faktörlerinden bahsetti. Özel yeteneklilerin klinik uygulamalarında özel bir yaklaşım olmalı mı sorusuna evet diyenler kadar hayır diye savunan uzmanların da olduğunu belirtti. Etkili klinik uygulamalarda dört faktörün dikkate alınması gerektiğini söyledi. Bunların; klinik alanda uzmanlık, danışanla kurulacak sağlıklı terapötik ilişki ve devamlılığı, süpervizyon desteği, terapi sürecine özel yeteneklilerin ihtiyaçlarının entegre edilebilmesi olduğunu belirtti. Özel yetenekli bireylerin danışmanlarının özelliklerinden de bahsederek klinik uygulamadaki adımları söyledi. Bu adımların; sorunun tanımlanması, etkili bir ilk görüşme, hedeflerin belirlenmesi, terapi yönteminin belirlenmesi, ailenin danışmanlık sürecine dahil edilmesi, özel yetenekliliğin terapi süreci içinde tartışılması ve danışanın ihtiyacı olan becerilerin kazandırılması olduğunu ifade etti. Duyulmak, görülmek ve anlaşılmak en temel insani ihtiyaçlarımızdır diyerek konuşmasını tamamladı.

Pozitif Psikoterapi Açısından Özel Yetenekli Çocuklar

Prof. Dr. Ali ERYILMAZ

Pozitif psikoterapinin temel kavramlarını tanıtarak sunumuna başladı. Pozitif psikoterapinin kişinin rahatsızlıklarına olduğu kadar yeteneklerini ve gelişimsel özelliklerini de ele alan kültürlerarası bir yaklaşım olduğunu vurgulayarak bu terapi yönteminin iki temel kavramı olan sevme ve bilme kapasitelerini kısaca açıkladı. Pozitif psikoterapi kavramlarından kendi kendine yardım, çatışma modeli, denge, umut, konsültasyon başlıklarını açıklayarak terapi sürecinin nasıl ilerlediğini ele aldı. Mikro travmalar başlığına değinerek bireyin yaşamış olduğu travmaları onun kapasitelerini ve yeteneklerini kullanmasına engel olabileceğini, özellikle de küçük küçük travmaların büyüyerek bireyin işlevselliği bozabileceğini ifade etti. Özel yetenekli öğrencinin benliğinin şekillenmesinde etkili olan aktörlere değinerek, özel yetenekli çocukların sorunlarına yönelik araştırmalardan kısaca bahsetti. Bu araştırmalarda öğretmenlerin ders işleme yöntemlerine, öğrencilerden beklentilerine, eğitimdeki yetersiz kaynaklardan oluşan sorunlara, uygun öğrenme ve öğretim yöntemlerinin kullanılmamasına, tempo yoğunluğunun oluşmasına dayalı sorunlar oluşturduğunu aktardı. Özel yetenekli çocuklara sadece akademik açıdan bakmamak gerektiğini dile getirerek, gelişimsel yaklaşımlarla yapılmış araştırmalardan örnekler verdi. Sonuç olarak yapılan çalışmaların üstün yetenekli çocukların her alanda yeterli olamayabileceklerini ve toplumsal yapı ile birlikte kültürün üstün yetenekli çocukları önemli ölçüde etkileyebileceğini unutmamak gerektiğini vurguladı. Kongreyi gerçekleştiren Milli Eğitim Bakanlığı personellerine ve katılımcılara teşekkür ederek sunumunu tamamladı.

Doç Dr. Ahmet BİLDİREN

Üstün yetenekliliğin tanımını yaparak sunumuna başladı, ardından farklı üstün yetenek kuramlarını ele aldı. Renzulli'nin Üçlü Çember Modeli, Stenberg ve Zhag'ın Beşgen Kuram Modeli, Abraham Tannenbaum'un Üstün Yetenek Kuramı Modeli ve Taylor'un Üstün Yetenek Yaklaşımı Kuramlarını kısaca açıkladı. Üstün yetenekli çocuklarda erken gelişim döneminde meraklı olma, geniş ilgi alanına sahip olma, biliş ötesi beceriler kullanabilme, karmaşık sorulara ilgili olma, erken yürüme, gelişmiş dil kullanımı, erken konuşma, yüksek hareket ve enerji düzeyi, gelişmiş bellek ve duyarlılık, kurallara uymada hassas olma, kendinden yaşça büyüklerle oynama, entelektüel veya fantastik öğeli oyunları tercih etme gibi özelliklerin görülebileceğini ifade etti. Ayrıca özel yetenekli öğrencilerin öğrenmekten zevk alma, yüksek motivasyon, kendine güven, duygusal tepkilerinde aşırıya kaçma, risk alabilme gibi duyuşsal gelişim özelliklerini kısaca açıkladı. Üstün yetenekli çocukların tanımlanması sürecinin üstün yetenek kavramının nasıl ele alındığına göre farklılık gösterdiğini ifade etti. Tek tek boyutlu ve çok boyutlu tanılama uygulamalarını kısaca açıkladı. Bu konuyla ilgili yurt dışında yapılan çalışmalardan bahsetti. BİLSEM tanılama sürecinde yer alan basamakları aktardı. Tanılama konusunda yapılabilecek farklı yöntem ve tekniklerden bahsetti. Bununla ilgili çeşitli kaynaklardaki araştırmalara değindi. Dünyada uygulanan farklı tanılama süreçleri konusunda bilgi verdi. Aday gösterme sürecinde öğretmen gözlem ölçekleri, ebeveyn gözlem ölçekleri, alana özgü gözlem ölçekleri, portfolyolar, ürünler, projeler, akademik başarı kriterleri, etkinlik performansları gibi farklı araçların kullanılabilirliğini ifade etti. Sonuç olarak hangi sistem

uygulanırsa uygulansın üstün yetenekli çocuğun tanımlamasının farklılık gösterebileceğini, kesin kararlar anlamadan önce tüm verilerin geniş zaman diliminde analiz edilmesinin önemini vurgulayarak yanlış alınan bir kararın çocuğun programa kabul edilmesini ve yeteneğinin ortaya çıkmasını engelleyebileceğini söyledi. Kongre sürecinde emeği geçenlere ve katılımcılara teşekkür ederek sunumunu tamamladı.

Özel Yetenekli Çocuklar ve Beklenmedik Başarısızlık

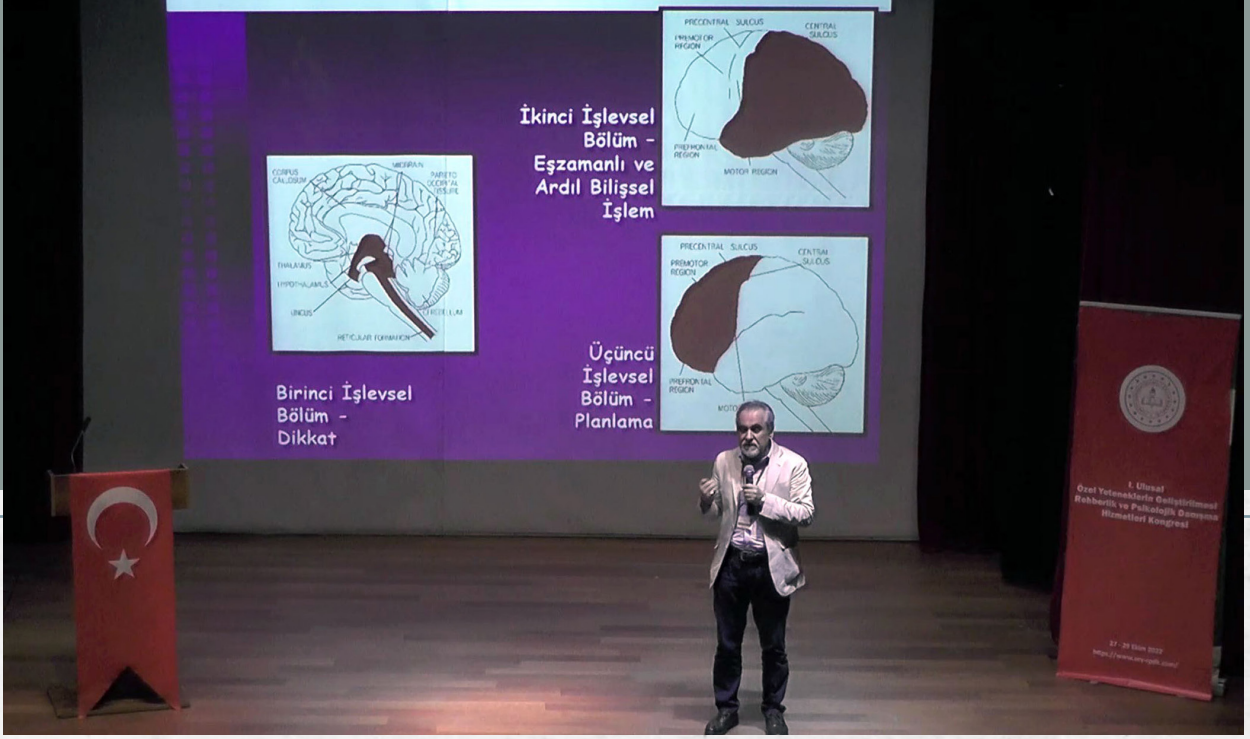

Doç Dr. Marilena Z. Leana TAŞÇILAR

Özel yetenekli çocuklarda beklenmedik başarısızlık konusunun aslında bir sendrom olarak ele alınması gerektiğini belirterek sözlerine başladı. Amerika Birleşik Devletleri'nde okul terki sergileyen öğrencilerinin %20'sinin üstün zekalı çocuklardan oluştuğunu aktardı. Türkiye'de 2014 verilerine göre OECD ülkeleri arasında okul terki konusunda 1 sırada olduğunu aktardı. Özel yetenekli öğrencilerin inatçılık, dağınıklık, yönergeyi takip edememe, beceri geliştirmeye ilgisiz kalma, hırslı olma, duygusal olarak zayıf kalma, uyum sağlamada problem yaşama, başarısızlıkla başa çıkma stratejisinde zayıf kalma, çalışma alışkanlığını geliştiremememe, benmerkezci davranma, kibirli olma, başkalarına karşı sabırsız davranma gibi bazı zorlayıcı özelliklerinin olabileceğini söyledi. Özel yetenekli çocukların tipik özellikleri ve zorlayıcı özellikleri arasındaki ilişkiyi değerlendirdi. Özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaçları karşılanmadığı zaman akademik başarısının düşmesi, orta düzeyde performans gösterme, sabırsız davranma, dikkat dağınıklığı, ürün ortaya koymada başarısızlık, depresyon, kendini güvende hissetmeme, sosyal desteği kaybetme, akademik öz güvende zayıflama gibi problemlerin ortaya çıkabileceğini ve bunun sonucunda da potansiyellerini ortaya koyma noktasında zorluklar yaşayabileceklerini ifade etti. Özel yetenekli çocuklarda beklenmedik başarısızlık sendromu sonucunda sınavlarda zayıf performans gösterme, okuma yazma matematik gibi alanlarda sınıf düzeyinin gerisinde kalma, gündelik sorumlulukları yerine getirmede isteksiz davranma, bir işi tamamlayamama, sözel beceriler ile ödevdeki performans arasında tutarsızlık yaşama, geniş entelektüel kapasite olmasına rağmen akademik hayata yansıtamama gibi belir-

tilerin olabileceğini söyledi. Özel yetenekliler de beklenmedik başarısızlık durumunun nedenleri arasında nörolojik faktörler, iki kere farklı olmak, eğitimsel süreçlerde karşılaşılan problemler, duygusal alanda yaşanan olumsuzluklar, öz düzenleme becerilerindeki zayıflıklar ve olumsuz öğretmen yaklaşımları gibi farklı etkenlerin olabileceğini vurguladı. Siegle ve McCoach 2005 yılında yaptığı araştırmadaki başarı modelini açıkladı. Özel yetenekli öğrencilerin benlik algılarına değinerek, bunları etkileyen etmenlere değindi. Eğitimde farklılaştırmanın önemine değinerek, nöroçeşitlilik konusunu ele aldı. Öz düzenleme modelini aktararak, yedi aşamalı öz düzenleme süreci ile ilgili kısa bilgi verdi. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan öz düzenleme psikoeğitim programını kısaca tanıttı. Özel yetenekli çocukların ailelerinin bu çocuklardan beklentilerini nasıl sağlıklı bir şekilde oluşturmaları gerektiğini açıkladı. Ayrıca ailelerin eğitimsel ortamları nasıl düzenlemeleri gerektiğine ve psikolojik destek sağlamaları sürecinde neler yapmaları gerektiğine kısaca değindi. Milli Eğitim Bakanlığına ve bu kongrede emeği geçen herkese teşekkür ederek sunumu tamamladı.

Özel Yetenekli Çocuklarda Pass Teorisi

Dr. Öğr. Üyesi Tamer ERGİN

Özel yetenekli çocuklarda PASS CAS teorisi konulu sunumuna beynin çalışma sistemini açıklayarak başladı. Beynin çalışma sisteminde bilişsel süreçlerin üç işlevsel bölümü olduğunu vurguladı. Bu işlevlerden birincil işlevsel bölümün dikkat, ikincil işlevsel bölümün eş zamanlı ve ardıl bilişsel işlem ve üçüncül işlevsel bölümün de planlama olduğunu aktardı. Bu işlevsel bölümleri görsel örnekler vererek kısaca açıkladı. PASS teorisinin bilişi planlama, dikkat ve uyarılma olmak üzere üç sistemde organize edildiğine değinerek bu üç sistemin planlama, dikkat, eş zamanlı ve ardıl bilişsel işlem olmak üzere dört süreçte meydana geldiğini aktardı. Bu işlevleri yürüten sistemin beyinde frontal kortekse ait olduğunu aktardı. Bu faaliyetlerin genelde beynin ön lobunda gerçekleştirildiğini ifade etti. Bilişsel işlevlerin akademik becerilerle ilişkisine değinerek bilişsel işlemlerde planlama, dikkat, eş zamanlılık, ardıllık, oto kontrol, bilişsel farkındalık, akıcılık, esneklik, özgünlük, strateji kullanma, zenginlik, uyarılma, sebat, algı, uzamsal algı, ilişkilendirme, muhakeme, anlama, hafıza, örüntü gibi özelliklerini kısaca açıkladı. Bu özellikler ile ilgili örnek çalışmalar ve yapılması gerekenler hakkında kısaca bilgiler verdi. Böyle bir ortamda bulunmaktan mutlu olduğunu belirterek emeği geçenlere teşekkür etti ve sunumunu tamamladı.

Dr. Öğr. Üyesi Nuket AFAT

Özel yetenekli çocuklarda aile eğitiminin önemini kısaca açıklayarak sözlerine başladı. Daha sonra aile eğitimi nasıl yapılır? sorusunu yöneltti ve aile eğitiminde dikkate edilecek hususları kısaca açıkladı. Bireyin hayatındaki değişimlerin en önemli sebebinin aile olduğunu söyledi. Ailelerin çocuklardaki istedik hedeflere doğru değişimi gerçekleştirirken bilinçli olmalarının önemini vurguladı. Değişen dünyayı, değişen koşulları yönetebilen (yönetemiyorsa duruma uyum sağlayabilen) nesilleri yetiştirebilmenin yolunun aileden geçtiğini ifade etti. Çocukların hayatında ebeveynlerin çok önemli olduğunu söyledi. Özel yetenekli bireylerin ailelerinin erken çocukluk döneminde bu çocukları keşfetmeleri önem arz ettiğini ifade etti. Değişen dünya düzeninde bireyin hayatını tehdit eden makro ve mikro düzeyde problemler olduğunu belirtti. OECD raporlarına göre dijital eşitsizlik, terörist saldırıları gibi makro problemler küresel etkiye sahip ve tek başına çözümlenemeyecek düzeyde problemler iken; mutlu olmak, karar almak, problem çözmek gibi mikro düzeyde bireysel boyutta baş edilmesi gereken problemler bulunduğunu ifade etti. Gençlerimizi 21. yüzyıla akademik olarak hazırlarken bu becerilerin tek başına yetersiz olacağını; bunun yanında öğrenme ve yenilik, medya ve teknoloji, yaşam ve kariyer becerileri kapsamında da bireylerin donanımlı kılınması gerektiğini söyledi. Ailelerin 21. Yüzyıl becerilerinin çocuklarımıza kazandırılması noktasında daha etken olmaları gerektiğini vurguladı. Çocukların potansiyelini tam anlamıyla kullanıp kullanılmayacağını en önemli belirleyicilerinin aileler olduğunu ifade etti. Özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin çocuklarının özel durumlarından kaynaklı mutlu ve umutlu

hissetseler de, nasıl bir ebeveynlik yapmaları gerektiği noktasında endişe ve çaresizlik yaşadıklarını beirtti. Bu ebeveynlere destek olmak adına kaynakların azlığı ve bunlara erişim imkânının sınırlılığının veliler için dezavantaj oluşturduğunu belirtti. Son dönemlerde bu alanda hazırlanan açık kaynakların arttığını, sadece bilim ve sanat merkezlerine devam eden öğrencilerin değil; erken çocukluk döneminde de keşfedilmemiş çocuklara yönelik bu kaynakların ailelere rehberlik etmesi gerektiğini vurguladı. Çocukların sadece akademik yönden desteklemek yerine sosyal ve duygusal yönden de güçlendirmenin gerekli olduğunu ve bu noktada da çocukla kurulan iletişimin önemli olduğunu vurguladı. Aile eğitimi verebilecek olan danışmanların, mentörlerin bu alanda çok donanımlı olmaları gerektiğini ve aile eğitim programlarının ihtiyaçlara yönelik hazırlanması gerektiğini söyledi. Dünyada ve Türkiye’de birçok yaklaşım kullanılarak aile eğitim programlarının hazırlandığını, bundan sonra hazırlanacak olan aile eğitim programlarının da ihtiyaç temelli olarak hazırlanması gerektiğini belirterek sunumunu sonlandırdı.

Özel Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Duygusal Gelişimlerinin Desteklenmesi Açısından Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

Doç. Dr. Hasan EŞİCİ

Mustafa Kemal Atatürk' ün 1924 yılı Muallimler Birliği Kongresinde yapmış olduğu konuşmayı okuyarak sözlerine başladı. Öğrencilerin sosyal duygusal gelişimlerinin ne kadar önemli olduğu yüz yıl öncesinde yayınlanan bu metinde de vurgulandığını ifade etti. Sosyal duygusal gelişimin temelinde bağlanma, sosyal gelişim ve psikolojik ihtiyaçlar olduğunu belirtti. Sosyal duygusal gelişimde erken duyguların önemini vurguladı. Bazı duyguların 17-18 yaş civarında gelişirken bazılarının ise 0-2 yaşta gelişmekte olduğunu ifade etti. Kızgınlık, üzüntü gibi temel duygularımız erken çocukluk döneminde gelişirken, diğer insanlarla ilişki ile beraber gelişen kıskançlık, empati, suçluluk, usanma gibi öz bilinç duygularının ilerleyen yaşlarda gelişmekte olduğunu belirtti. Sosyal duygusal gelişimin temelini bağlanma olduğu üstün yetenekli çocuklarda da güvensiz, kaçınan, dirençli ve dağınık bağlanma türlerinin görülebileceğini söyledi. Sosyal duygusal gelişim olmazsa akademik ve kariyer başarısının da düşük olacağına vurgu yaptı. Sevgi, ait olmak, güç, özgürlük ve eğlence ihtiyacı da sosyal duygusal gelişimin psikolojik ihtiyaçları arasında yer aldığını açıkladı. Kariyer gelişiminde etkili olan faktörlere baktığımızda birçok faktörün karşımıza çıktığını ve bunlar arasında da becerinin önemli bir değişken olduğuna dikkat çekti. Çağın gereklilikleri ile birlikte otomasyonun eskiye oranla ön plana çıktığını, birçok mesleği makinelerin yerine getirdiğini;

ama tüm ilerleyen teknolojiye rağmen insan becerisi ve insan faktörünün her zaman ön planda olacağını vurguladı. 21 yüzyıl becerileri, yaşam becerileri, teknik olan ve olmayan becerilerin kavram olarak farklı gibi görünse de hepsinin beceri kavramı çatısı altında toplanabileceğini ifade etti. Tüm eğitim öğretim kazanımlarının sosyal duygusal becerilere göre temellendirilmesi gerektiğini vurguladı. Sosyal duygusal gelişim alanının karakter ve değer eğitimi ile doğrudan ilişkili olduğunu söyledi. Ergen ve yetişkinleri güçlendirmek için öncelikle çevreyi oluşturmak, sivil toplum kuruluşları, spor kulüpleri gibi sosyal çevreyi oluşturan kurumlarla iş birliğini güçlendirmenin gerekliliğini vurguladı. Sonuç olarak, çevre ile temas sağlayan çocukların çevreye katkıları arttıkça davranışlarının da olumlu yönde değişim gösterdiğini ifade etti. Bu süreçte örnek yaşam becerileri programının tanıtımlarını yaparak sunumunu sonlandırdı.

Dr. Serdar ÖZMEN

Özel yetenekli öğrencilere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma programlarını tam olarak anlayabilmek için disiplinler arası bir yaklaşımla özel yetenek, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ve program geliştirme kavramlarını net olarak anlamamız gerektiğini ifade etti. Özel yetenek ve rehberlik hizmetleri arasındaki ilişkiye kısaca değindikten sonra eğitimde program geliştirme sürecini kısaca açıkladı. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde neden program temelli çalışmalıyız? sorusunu katılımcılara yöneltti. Rehberlik hizmetlerinde standart uygulamaların sağlanması açısından veri temelli, kanıta dayalı hesap verebilir çalışmaların yapılması için program temelli çalışmanın gerekliliğini örnekler ile açıkladı. Özel yetenekli öğrencilere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma programları neden gereklidir? sorusunu katılımcılara yöneltti. Literatürde özel yetenekli öğrencilerin normal gelişim gösteren öğrencilerden farklı olarak rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ihtiyaç duyduklarını ortaya koyan birçok bilimsel çalışma bulunduğunu ifade etti. Özel yetenekli öğrencileri normal gelişim gösteren akranlarından ayıran benzersiz kişisel, sosyal ve akademik özelliklere sahip olduklarının uzun zamandır bilinen bir gerçek olduğunu vurguladı. Bu nedenle rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde farklılaştırma ve zenginleştirme uygulamalarının gerekliliğini kısaca açıkladı. Bu öğrencilerin sosyal duygusal,

akademik ve kariyer gelişimine yönelik ihtiyaçlarının normal gelişim gösteren öğrencilerden farklılık gösterdiğini ve mevcut literatürün de onların özel yardıma ihtiyaç duyabilecekleri çeşitli alanlara işaret ettiğini belirtti. Sosyal duygusal gelişim açısından aşırı duyarlılık, diğerlerinden farklı hissetme, duygu düzenleme sorunları, mükemmeliyetçilik, sosyal izolasyon, etiketlenme, sosyal beceri eksiklikleri, akran ilişkileri, stres yönetimi konularında özel yardıma ihtiyaç duyabileceklerini ifade etti. Akademik gelişim açısından beklenmedik başarısızlık, derslerden çabuk sıkılma, konsantrasyon eksikliği, akademik erteleme, bağımsız çalışma-uyarılı olmama, öz düzenleme stratejileri geliştirmede yaşanan zorluklar ve yüksek beklentilere karşı başarısızlık korkusu konularında yardıma ihtiyaç duyabileceklerini belirtti. Kariyer gelişimi açısından ise çoklu potansiyel-çoklu yetenek, yaygın ilgi, erken bilişsel olgunlaşma-farkındalık, yüksek beklentiler ve kariyer seçimlerini daraltmakta yaşanan zorluklar nedeniyle özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarının farklılaştığını söyledi. Özel yetenekli öğrencilerin farklılaşan ihtiyaçlarını karşılamak için önleyici ve gelişimsel bir bakış açısıyla program temelli çalışmanın gerekliliğini vurguladı. Bu süreçte kullanılabilir okul rehberlik ve psikolojik danışma program modellerini kısaca tanıttı. Özel yetenekli öğrencilere yönelik gelişimsel önleyici hizmetler kapsamında farklılaştırılmış sınıf rehberlik programları, grup rehberlik programları, psikoeğitim programları ve akran temelli programların hazırlanabileceğini anlattı. Farklılaştırma ve zenginleştirme uygulamalarının hedefler, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme olmak üzere rehberlik programlarının dört temel ögesi üzerinde nasıl kullanılacağına yönelik örnekleri kısaca açıkladı. Müdahale hizmetleri kapsamında özel yetenekli öğrencilere yönelik grupla psikolojik danışma programları ve bireysel psikolojik danışma programlarının hazırlanabileceğini ifade etti. Destek hizmetleri kapsamında ise aile eğitim programları ve öğretmen eğitim programlarının hazırlanabileceğini belirtti. Milli Eğitim Bakanlığı kapsamında özel yetenekli öğrencilere ve bu öğrencilerin ailelerine yönelik hazırlanan programları kısaca tanıttı. Son olarak kongrenin düzenlenmesinde emeği geçen ve kongreye katılım sağlayan herkese teşekkür ederek sözlerini tamamladı.

PANEL

Moderatör Prof. Dr. Ayşe Esra ASLAN

Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin önemini kısaca ifade ederek paneli başlattı. Daha sonra panelistleri ve panel konularını kısaca tanıttı.

Özel Yetenekli Öğrencilerde Gelecek Tasarımı

Doç. Dr. Oğuzhan KIRDÖK

Gelecek kavramının kariyer ile ilişkisini kısaca açıklayarak sözlerine başladı. Gelecek tasarımı kavramını bir insanın gelecekte kendisini nerede gördüğü, bir geleceğinin olduğunun farkında olması, geleceğe yönelik plan yapması ve planları doğrultusunda çaba göstermesi olarak tanımladı. Özel yetenekli öğrencilerde gelecek tasarımı oluşturmanın gerekliliğini kısaca açıkladı. Özel yetenekli öğrencilerin tipik özellikleri olarak ifade edilen çoklu potansiyel-çoklu yetenek, çok yönlülük-yaygın ilgi, erken bilişsel olgunlaşma-farkındalık, aile, akran ve çevrenin yüksek beklentileri, mükemmeliyetçilik, aşırı duyarlılık ve keşfetme- öğrenme arzusu kavramlarını örnekler ile açıkladı. Özel yetenekli öğrencilerin bilişsel olgunlukla ilişkili olarak daha yüksek kariyer gelişim düzeyine ve kendi gelecekleri ile ilgili pozitif duygulara sahip olduklarını ifade etti. Ancak bu çocukların kendi seçeneklerini fark etmeden, genişletmeden erken daraltma problemi ile karşı karşıya kaldıklarını belirtti. Bu açıdan değerlendirildiğinde özel yetenekli öğrenciler ile çalışan psikolojik danışmanların her şeyden önce bu öğrencilerin seçeneklerini, bakış açılarını, ufkunu genişletmeye yönelik çalışmalar yapmasını ve seçenekler yeterince genişledikten sonra daraltmaya gidilmesi gerektiğini vurguladı. Kariyer gelişimine yönelik yapılan çalışmaların sadece lise dönemindeki öğrencilerin meslek seçimi ve tercih danışmanlığına odaklanmaması gerektiğini,

erken çocukluk döneminden itibaren gelişimsel bir bakış açısıyla kariyer gelişimini desteklemeye yönelik çalışmaların yapılması gerektiğini ifade etti. Eğitim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin meslek seçiminden kariyer danışmanlığına doğru yöneldiğini fakat kariyer danışmanlığının da hala klinik bakış açısından kurtulamadığını ifade etti. Kariyer danışmanlığını sadece karar verme süreci olarak ele almamak gerektiğini, gelişimsel bir bakış açısıyla bu çocukların erken yaşlardan itibaren ilgilerini çeşitlendirmemiz ve yeteneklerini geliştirmemiz gerektiğini vurguladı. Özel yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimini desteklemeye yönelik rehberlik programlarından bahsetti. Gelecek tasarımı, gelecek hazırlığı ve gelecek planlama psikoeğitim programlarını kısaca tanıttı. Okullarda gelecek tasarımı müdahalelerinin sadece kendini tanıma, meslekleri tanıma ve karar verme süreçlerinden oluşan kariyer olgunluğu çalışmalarına odaklanmaması gerektiğini ifade etti. Özel yetenekli öğrencilerin kariyer ilgisine sahip olması, kariyerine ilişkin sorumluluklarını fark etmesi, yapabileceklerine ilişkin kendine güven duyması, kariyer merakı ve kariyer uyumunu sağlamaya yönelik çalışmalar yapılmasının önemini açıkladı. Bu süreçte öğrencilerin gelecek vizyonu geliştirme, hedef belirleme, proaktiflik, çeviklik, psikolojik sağlamlık, belirsizlik toleransı, azim ve kararlılık gibi kariyer yetkinliklerini arttırmaya yönelik çalışmaların yapılması gerektiğini ifade etti.

Üstün Yetenekliler için Pozitif Genç Gelişimi Temelli Yaşam Becerileri Programı Bilge Ankara Projesi

Doç. Dr. Hasan EŞİCİ

Bilge Ankara Projesinin büyük düşünen, idealleri olan, lider, girişimci ve erdemli bireyler yetiştirmek amacıyla geliştirildiğini ifade etti. Bütüncül gelişimi desteklemek amacıyla pozitif genç girişimi temelli olarak hazırlanan bu projenin öğrencilerin yaşam becerileri kazanmaları, kişisel gelişim açısından farkındalıklarının artması, akran öğrenmelerin sağlanması, toplumsal konularda duyarlılıklarının artması ve kültürel değerleri içselleştirmeleri gibi önemli hedefleri içerdiğini belirtti. Ayrıca projede aile katılımının artması, iş birliğinin güçlenmesi ve destek sisteminin kurulması gibi öğrencilerin bütüncül gelişimini desteklemeye yönelik faaliyetlerin yer aldığı vurguladı. Projede öğrencilerin yaşam becerilerini arttırmak amacıyla kullanılan 4H Modelini kısaca tanıttı. Okul, toplum, aile ve BİLSEM arasında iletişimi güçlendiren ve paydaşlar arasında işbirliğini arttırarak yaşam becerilerini güçlendirmeye yönelik bir yapının proje ile kurulmaya çalışıldığını ifade etti. Proje süreci içinde geleceğin sınıfları laboratuvarlarının kurulduğunu, yaşam becerileri programının uygulandığını, kamp etkinliklerinin gerçekleştirildiğini ve değerlendirme süreçlerinin gerçekleştirildiğini ifade etti. Gelecek sınıfları laboratuvarlarının üretim, etkileşim, sunum, araştırma, işbirliği ve geliştirme süreçlerini destekleyecek şekilde kurulduğunu belirtti. Projede akademik yürütme kurulu tarafından 7. Sınıf öğrencilerinin okul dışı öğrenme ortamlarında gelişimini desteklemeyi sağlamak amacıyla yaşam becerileri programının uygulandığını belirtti. Proje kapsamında her ay belirlenen temalar doğrultusunda spor, doğa, atölye, grup toplantıları ve turnuva gibi faaliyetlerin yer aldığı kamp çalışmalarının yapıldığını ifade etti. Temaların belirlenmesi süreci başta olmak üzere projenin uygulanmasında bilim ve sanat merkezlerinin en önemli paydaşlardan biri olduğunu vurgulayarak sözlerini tamamladı.

Özel Yeteneklilerin Duygusal Sosyal Gereksinimlerinin Desteklenmesi: Yaşam Boyu Gelişim

Doç. Dr. Üyesi Defne YILMAZ

Özel yetenekli bireylerde öz yeterlilik, bağımsız çalışma, uyarlı olmama, olumlu benlik algısı, içsel denetim odağı, içsel güdülenme gibi birçok özelliğin normal gelişim gösteren akranlarından farklı olduğunun yapılan çalışmalar sonucunda ortaya konulduğunu ifade ederek sözlerine başladı. Bununla birlikte aile başta olmak üzere destekleyici çevre faktörlerinin de çocukların gelişiminde büyük önem taşıdığını ifade etti. Standartlığı ve aynılığı ödüllendiren toplumlarda bu öğrencilerin risk altında olduğunu vurguladı. Özel yetenekli öğrencilerin farklı yeteneklere sahip olmalarına rağmen diğer öğrenciler ile birlikte standart bir eğitime ve sınav süreçlerine tabi olmasının onlar için kısıtlayıcı birçok risk faktörü oluşturduğunu örnekler ile açıkladı. Özel yetenekli öğrencilerin başarılı ve mutlu olmaları noktasında onları nasıl destekleyebiliriz? sorusunu yöneltti. Öncelikle bu öğrencilerin farklılaşan ihtiyaçlarının neler olduğunun belirlenmesinin önem taşıdığını vurguladı. Zihinsel tutarlılık, kaygı ve gerilimin azlığı, mutluluk-iyi hissetme ve sağlıklı benlik algısı gibi sağlıklı psikolojik yapı için gerekli olan temel özelliklerin desteklenmesine ihtiyaç bulunduğu gibi; bunları destekleyecek duygusal ve entelektüel doyum sağlayabilecek sağlıklı sosyal etkileşime de ihtiyaç bulunduğunu ifade etti. Aşırı duyarlılık, eş zamanlı olmayan gelişim, farklı bir bilişsel işleyiş, çok yönlü üst düzey yetenekler ve mükemmeliyetçilik gibi farklı özelliklere sahip olan özel yetenekli öğrenciler sosyal ilişkiler yönünden de bazı sorunlar ile karşı karşıya kaldıklarını belirtti. Sağlıklı sosyal destek kaynaklarına sahip olmayan özel yetenekli öğrencilerin sosyal

gelişimlerinin de olumsuz etkilendiğini söyledi. Bu yönde öğrencilerin yalnızca zihinsel yönden değil sosyal duygusal yönden de desteklenmesi gerektiğinin önemini vurguladı. Bu süreçte koşulsuz anlayış göstermenin, güven vermenin, farklılıklarının içeriğini ve etkilerini gerçek anlamları ile kavramanın önemli ölçüde işlevsel destek sağladığını ifade etti. Özel yetenekli öğrencilere kendini serbestçe ifade edebileceği, yaratıcılığını ortaya koyabileceği özgür bir ortam oluşturmanın ve yol açıcı destek sunmanın olumlu etkilerini vurguladı. Öğrenciler için koruyucu faktörlerin, risk faktörlerinin ve gelişimsel geçişlerin farkında olmanın önemini kısaca açıkladı. Son olarak, üstün yeteneklilerin yalnızca eğitim ortamı ve kariyer seçimleri bakımından değil, bu temel seçimlerinin öğrencilerin bilim ve sanat merkezlerindeki eğitimleri bittikten sonra da yaşam boyu etkilerini ve öğrencilerin kişisel bütünlüğünü dikkate alan destek çalışmalarının gereğini vurgulayarak sunumunu bitirdi.

ATÖLYE ÇALIŞMALARI

Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kongresinde akademisyenler ile birlikte bilim ve sanat merkezleri koordinatörlerinin yürüttüğü atölye çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Özel Yeteneklilerde Bibliyoterapi Uygulamaları

Doç. Dr. Marilena Z. Leana TAŞÇILAR

Atölye çalışması 20 kişilik katılımcı grubu ile gerçekleştirildi. Atölye lideri katılımcılara kendini tanıtarak süreci başlattı. Atölye kapsamında bibliyoterapi tekniğinin ne olduğuna ve özel yetenekli öğrencilerle nasıl uygulanabileceğine dair bilgi paylaşımında bulunuldu. Bu süreçte katılımcıların örnek kitaplar üzerinden tartışmaları ve bibliyoterapi sürecini uygulamalı olarak deneyimlemeleri sağlandı.

Tüm Öğretmenlerin de Pedagoji Danışmanı Olarak Rehberlik ve Psikolojik Danışma Uzmanları: Doğru Soru Sorma

Doç. Dr. Çetin TOROMAN

Atölye çalışması 20 kişilik katılımcı grubu ile gerçekleştirildi. Atölye lideri katılımcılara kendini tanıtarak süreci başlattı. Psikolojik danışmanların özel yetenekli öğrencilerin öğrenme-öğretme faaliyetlerini düzenlemede branş öğretmenlerine pedagojik danışmanlık yapabileceklerinin farkındalığını yaratma temelinde doğru soru sorma üzerine grup etkileşimli bir atölye süreci yürütüldü. "Üstün yeteneklilerin öğretmeni olmak için öğretmen de üstün yetenekli mi olmalıdır? Branş öğretmenleri potansiyeli anlayabiliyor mu? Potansiyeli en iyi biçimde anlamada kimler etkin rol oynayabilir? Psikolojik özellikleri, eğitsel özellikleri anlamak; yaratıcılık nedir? Akıl yürütme nedir? Karar verme nedir? Eğitimi doğru yönlendirmek; öğretmenlerin hazır etkinlikler beklemediğini düşünüyor musunuz? Öğretmenlerin öncelikleri neler? BİLSEM yönetimlerinin öncelikleri neler? Öğretmenler seçimle BİLSEM' lere geldiler. Her seçilmiş öğretmenin ya da her akademik kariyeri olan öğretmenin potansiyelli öğrencilerin eğitimini doğru yönlendirebildiğini düşünüyor musunuz? Potansiyelli öğrenciler için eğitimin rolü, eğitimden beklentiler neler olabilir? soruları doğrultusunda ilgili konuda fikir alışverişinde bulunuldu. Doğru soru sorma sürecinin ardından bir senaryo üzerinden uygulama yapıldı.

Özel Yeteneklilerde Kariyer Müdahaleleri

Doç. Dr. Oğuzhan KIRDÖK

Atölye çalışması 12 kişilik katılımcı grubu ile gerçekleştirildi. Atölye lideri katılımcılara kendini tanıtarak süreci başlattı. Özel Yeteneklilerde Kariyer Müdahaleleri başlıklı atölye çalışması kapsamında özel yetenekli öğrencilerle çalışan BİLSEM veya okul psikolojik danışmanlarına yönelik olarak bireysel ve grup çalışmalarında kullanabilecekleri kendilerini tanımalarına yardımcı olacak nitel değerlendirme ve farkındalık geliştirme amaçlı müdahale yöntemleri anlatıldı. Atölye çalışmasında, özel yetenekli öğrencilerin gelişimsel özellikleri çerçevesinde, müdahale tekniklerini gerçekçi bir kariyer yönelimi oluşturmaları için nasıl kullanacakları ve bu süreçte nelere dikkat edecekleri konusunda bilgiler uygulamalı olarak paylaşıldı.

Özel Yetenekli Çocuklarda Aile Eğitimi

Dr. Öğr. Üyesi Ayça KÖKSAL

Atölye çalışması 20 kişilik katılımcı grubu ile gerçekleştirildi. Atölye lideri katılımcılara kendini tanıtarak süreci başlattı. Atölye kapsamında, özel yetenekli çocukların hangi alanlarda problem yaşadıkları ve ailelerin nasıl desteklenebileceğine yönelik yaklaşım ve stratejiler grup etkileşimi ile ortaya konuldu. Bu kapsamda yapılan deneyim paylaşımının ardından katılımcıların yaşadıkları problem durumlarına yönelik süpervizyon desteği sağlandı.

Üstün Yetenekli Çocuklarda Psikolojik Danışmada Müdahale Yaklaşımlarının Belirlenmesi

Dr. Öğr. Üyesi Defne YILMAZ

Atölye çalışması 20 psikolojik danışmanın katılımı ile gerçekleştirildi. Katılımcılarla tanışılmasının ardından üstün yetenekli bireylerin gelişimsel ve kişisel olarak yaygın sorun alanları katılımcıların örnekleri ile ilişkilendirilerek anlatıldı. Oturumun devamında üstün yetenekli bireylerle psikolojik danışmada uygulanabilen çeşitli psikolojik danışma yaklaşımları kuramsal olarak tanıtıldı. Ardından, üstün yetenekli çocuk ve ergenlerle psikolojik danışmada müdahale planı yapılırken öğrencinin gereksinimleri ve koşulları dikkate alınarak hangi yaklaşımın nasıl seçilebileceği açıklandı. Açıklamaların ardından katılımcıların öğrencilerinin sorunlarına ilişkin örnekler üzerinden müdahale yaklaşımlarının nasıl uygulanabileceği tartışıldı ve oturum sonlandırıldı.

Üstün Yetenekli Öğrencilere Kariyer Rehberliği Sürecinde Öz Gelecek Yazma

Doç. Dr. Hasan EŞİCİ

Atölye çalışması 12 kişilik katılımcı grubu ile gerçekleştirildi. Atölye lideri katılımcılara kendini tanıtarak süreci başlattı. Atölye kapsamında kariyer psikolojik danışmanlığı alanında kullanılan test dışı tekniklerden birisi olan, yapısalcı / öyküsel yaklaşımlar içinde yer alan öz gelecek yazma tekniğinin uygulanması ve değerlendirilmesi üzerinde duruldu. Bu konuda katılımcıların bilgi ve beceri kazanmaları sağlandı. Standart ölçme araçlarının yanında özellikle üstün yetenekli öğrencilerin kariyer geleceklerine ilişkin misyonları, güçlü yönleri, iş ihtiyaçları, zayıf yönleri ve mesleki olasılıklarını tanımak ve analiz etmek için bu etkinliğin kullanılmasına yönelik örnek uygulamalar üzerinden değerlendirmeler yapıldı. Atölye deneyimlerin paylaşılması ile sonlandırıldı.

Özel Yetenekli Çocuklarda Drama

Uzm. Psk. Dan. Volkan TATAR

Atölye çalışması 14 kişilik katılımcı grubu ile gerçekleştirildi. Atölye lideri katılımcılara kendini tanıtarak süreci başlattı. Ardından bir tanışma etkinliği gerçekleştirildi. Atölye sürecinde; yaratıcı dramanın temel kavramlarına, yaratıcı dramanın genel amaçlarına, yaratıcı dramanın oyun ve tiyatro ile benzeşen ve ayrışan yönlerine, yaratıcı dramanın aşamalarına, yaratıcı dramada kullanılan tekniklere ve yaratıcı dramanın eğitimdeki yeri ve önemine dair bilgi paylaşımında bulunuldu. Büyük grupla gerçekleştirilen ısınma etkinliğinin ardından küçük gruplar ile role bürünme, doğaçlama, birlikte hareket etme, çağrışım, örnek olaylar üzerinde canlandırma ve rahatlama içerikli örnek drama çalışmaları gerçekleştirildi. Süreç sonunda bir kelime ile katılımcılardan atölyeyi değerlendirmeleri istendi.

Özel Yetenekli Çocuklarda Resim Analizi

Uzm. Psk. Dan. Tuba KILIÇARSLAN

Atölye çalışması 13 kişilik katılımcı grubu ile gerçekleştirildi. Atölye lideri katılımcılara kendini tanıtarak süreci başlattı. Daha önce çocuk resimlerinin analizi üzerine bir etkinliğe katılıp katılmadıkları sorusu yöneltilerek katılımcıların bu alana dair ön bilgileri alındı. Katılımcılara atölye bitiminde duygu ve düşüncelerini/akıllarında kalan önemli bilgileri paylaşmaları için "Bende Kalanlar" isimli bir atölye değerlendirme etkinliği yapılacağı belirtildi ve bunun için renkli yapışkanlı kâğıtlar dağıtıldı. Atölye lideri çocuklarda resim analizi üzerine bilgilendirme yapmadan önce katılımcılara birer tane A4 kâğıdı, renkli boya kalemleri, kurşun kalem ve silgi dağıtarak serbest resim tekniği ile bir resim yapmalarını istedi. Katılımcılara paylaşılan bilgiler doğrultusunda yaptıkları resimler üzerine analiz çalışması yapılacağı açıklamasında bulunuldu. Atölye sürecinde; çocuk resimlerinin analizi (Türkiye'de & Dünya'da durum), çocuk ve resim, resimlerde ana şekiller, çocuk resminin gelişim aşamaları, çocuk resimleri analizinde temel ilkeler, resimlerde fiziksel şiddet ve cinsel istismar izleri, çocuk resimlerinin analizinde uzmanların dikkat etmesi gereken noktalar, katılımcıların serbest resim tekniği ile yaptıkları resimlerin analizi, özel yetenekli çocukların resimleri ve örnek resimlerin analizi, kitap önerileri başlıklarında bilgi aktarımında bulunuldu.

Özel Yetenekli Çocuklarda Psikolojik Belirtiler ve Çözüm Önerileri

Uzm. Psk. Dan. Ramazan AYDIN

Atölye çalışması 13 kişilik katılımcı grubu ile gerçekleştirildi. Atölye lideri katılımcılara kendini tanıtarak süreci başlattı. Yapılan atölyede hem Bilim ve Sanat Merkezlerinde hem de örgün eğitim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman/rehber öğretmenlere yönelik özel yetenekli öğrencilerin özelliklerinden kaynaklı ortaya çıkabilecek psikolojik belirtilere yer verilerek bu belirtilere yönelik müdahale yaklaşımları ekosistemik yaklaşımı çerçevesinde anlatıldı. Özel yetenekli öğrencilere yönelik kapsamlı bir müdahale becerisi atölye kapsamında kazandırıldı. Süreç sonunda bir kelime ile katılımcılardan atölyeyi değerlendirmeleri istendi.

Özel Yetenekli Çocuğum Var- Ebeveyn Eğitim Programı/ Mükemmeliyetçilik

Uzm. Psk. Dan. Pınar SAĞLAM SAFÖZ

Atölye çalışması 13 kişilik katılımcı grubu ile gerçekleştirildi. Atölye lideri katılımcılara kendini tanıtarak süreci başlattı. Katılımcılara, 9 oturumdan oluşan "Özel Yetenekli Çocuğum Var-Ebeveyn Eğitim Programı" nın amacı, kazanımları, oturum başlıkları ve içerikleri hakkında bilgi verildi. İlgili programın 5. oturumu olan "Gelişen Çocuk/ Duygusal Bağlam: Mükemmeliyetçilik ve Olumsuzluklarla Baş Etme" oturumunda yer alan "Ayna" ısınma etkinliği, "Her şey Mükemmel Olabilir mi?", "Hangi Çocuk Mükemmeliyetçi, Neden?", "Ne Yapmalı?/ Ne Yapmamalı?" etkinlikleri ve "Mükemmeliyetçiliğın Yansıması" poster çalışması atölye sürecinde katılımcılarla uygulandı. Uygulanılan etkinlikler kapsamında mükemmeliyetçilik, sağlıklı ve sağlıklı olmayan mükemmeliyetçilik, mükemmeliyetçiliğın boyutları hakkında bilgi verildi. Katılımcılardan atölyeden ayrılırken hissettikleri duyguyu ve atölye çalışmasına dair akıllarında kalan bir kelimeyi paylaşmaları istenerek atölyeye yönelik değerlendirmeleri alındı.

BİLDİRİ SUNUMLARI

Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kongresinde bilim ve sanat merkezleri koordinatörlerinin yönetiminde 23 bildiri sunumu gerçekleştirilmiştir.

1. OTURUM

Oturum Başkanı
Uzm. Psk. Dan. Volkan TATAR

Ceren Nilgün ÇETİN / Etimesgut Bilim ve Sanat Merkezi

Bu çalışmanın amacı Bilim ve Sanat Merkezleri Gelecek Farkındalığı Psiko eğitim Programı'nın etkililik düzeyinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemi, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Ankara Etimesgut Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden ve dördüncü sınıfta olan öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcılar, veli izniyle ve gönüllülük esasına göre psiko eğitime dâhil olmuşlardır. Araştırmaya toplam 8 öğrenci katılmıştır. Veri toplama aracı olarak, Kariyer Keşfi Ölçeği (Özaydın ve Siyez, 2022) kullanılmıştır. Özel yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimlerini desteklemek amacıyla hazırlanan Bilim ve Sanat Merkezleri Gelecek Farkındalığı Psiko eğitim Programı öncesinde ve sonrasında olmak üzere, Kariyer Keşfi Ölçeği iki kez uygulanmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda, özel yetenekli öğrencilere yönelik uygulanmış olan Gelecek Farkındalığı Psiko eğitim Programı'nın, öğrencilerin Kariyer Keşfi puanlarına olumlu etki yaptığı görülmüştür. Öğrencilerin Kariyer Keşfi son test puanlarının, ön test puanlarından yüksek çıktığı görülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre, Bilim ve Sanat Merkezleri Gelecek Farkındalığı Psiko eğitim Programı öncesinde 150 olan genel puanın, Bilim ve Sanat Merkezleri Gelecek Farkındalığı Psiko eğitim Programı sonrasında 210 puan olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenek, kariyer, gelecek farkındalığı, psiko eğitim.

Ebru ÖZBAŞ
Bahçelievler İTO Bilim ve Sanat Merkezi

Doç. Dr. Marilena Z. Leana TAŞÇILAR
İstanbul Üniversitesi

Günümüzde değişime ayak uydurmak ve başarılı olabilmek için 21. yüzyıl becerilerinin gelişmesi gerekmektedir. 21.yüzyıl becerilerinin bilişsel beceriler (eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcılık), kişilerarası beceriler (iletişim becerileri, sosyal beceriler, ekip çalışması, kültürel duyarlılık, zorluklarla başetme) ve içsel beceriler (özyönetim, kendini düzenleme, zaman yönetimi, kişisel gelişim, yaşam boyu öğrenme, uyumluluk) olarak sınıflandırıldığı görülmektedir (Soland ve diğ., 2013). İçsel becerilerden kendini düzenleme becerisi, yürütücü işlevlerle ilişkilidir. Yürütücü işlevler; düşünce, eylem ve duygu üzerine bilinçli denetimin sağlandığı bilişsel süreçleri ifade eder (Carlson, 2005).

Yürütücü işlevler gelişim sürecinde sorunlu hâle geldiğinde; zayıf dürtü ve duygusal kontrol, kötü planlama ve hedef belirleme, üst biliş becerilerini izleme ve kontrolde azalma, dikkat dağınıklığı, sabır, zaman ve görev yönetiminde eksiklikler ve amaca yönelik eylemlerde niyet yokluğu gibi durumlar görülmektedir (Dewitte ve Lens, 2000). Yürütücü işlevler yeterli desteklenir ve gelişirse; evrensel nitelikte kendine yeten, dikkatli hem kendisine hem başkalarına saygı duyan, duygularını kontrol edebilen, akademik ve sosyal manada başarılı bireyler yetişecektir. Bu yüzden eğitimcilerin günümüzde önemli misyonlarından biri, öğrencilerinin kendini düzenleme becerilerini geliştirmelerine önderlik etmektir. Bunun için önce öğrenciler iyi tanınmalı ve ihtiyaçları iyi bilinmelidir.

Günümüzde Z ve Alfa kuşağına mensup bireyler gelişimsel olarak ergenlik döneminden geçmektedir. Öte yandan her bireyde ergenlik döneminin yansıması farklı olmaktadır. Örneğin; özel yetenekli bireyler akranları gibi normal gelişim süreçlerinden kaynaklanan deneyimleri yaşamamanın yanı sıra, üstün yeteneklilik özellikleriyle ilişkili bazı zorlayıcı tecrübelerle karşılaşmalar (Peterson ve Moon, 2008). Araştırmalara göre, bu öğrencilerin potansiyellerine ulaşamama sebeplerinden biri olarak zayıf yürütücü işlevleri gündeme gelmektedir (Mueller, 2007).

Kendini düzenleme becerileri açısından ergenlik döneminin kritik bir dönem olduğu kabul edilirse, hem gelişimsel açıdan hem de farklılaşan ihtiyaçları açısından özel yetenekli ergenlere nitelikli danışmanlık hizmeti verilmesi gerekmektedir. Bu hizmetler kapsamında; ergenlerin yürütücü işlev becerileri değerlendirilip desteklenerek, dönemi daha sağlıklı geçirmelerine katkı sağlanabilir. Bu yüzden araştırmanın temel problemi yürütücü işlev becerileri kapsamında özel yetenekli ergenlere yönelik ölçme aracı geliştirilmesidir. Araştırmanın evreni, ölçek geliştirme çalışması için, İstanbul'daki Bilim Sanat Merkezi (BİLSEM) 12 yaş grubu öğrencileridir. Örneklemi ise; gönüllü ve istekli öğrencilere ulaşmak için elverişli örneklem yoluyla seçilen BİLSEM'lerdeki 12 yaş grubu öğrencilerdir. Araştırmada 'Kişisel Bilgi Formu', araştırmacı tarafından geliştirilen 'Soğuk Yönetici İşlevler Testi (Set Değiştirme-Ketleme, Dikkati Sürdürme, Çalışma Belleği ve Planlama alt testlerinden oluşan)', ölçüt geçerliliği için Wisconsin Kart Eşleme Testi, D2 Dikkat Testi, n-Back Testi ve İstanbul 5 Küp Planlama Kulesi Testleri kullanılacaktır. Veri toplama araçlarıyla elde edilen bulgular tablolar halinde sunulacaktır. Elde edilen bulgulara yönelik sonuçlar verilecek, ilgili literatür tartışılacaktır. Sonuçlar doğrultusunda öneriler geliştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenekli ergenler, yürütücü işlev ve becerileri.

Solmaz ERBAŞ

Çorum Bilim ve Sanat Merkezi

Psikolojik sağlık, latince “resiliens” kelimesi (“re”-geri, “salire”-sıçramak/zıplamak) ve kelimenin tamamıyla “geri sıçramak” anlamına gelir (DenHartigh, R.J.R ve Yannick Hill, Y; 2022) ve bir maddenin esnek olmasını ve eski durumuna rahatlıkla dönebilmesi anlamlarında kapsamaktadır (Doğan;2015). Alan yazında psikolojik sağlamlığın çok farklı tanımlandığı görülmektedir. Bu tanımlar arasında, stresli durumlara uyum sağlama, olumsuzluklara rağmen hasta olmama, stres ve zorluklara rağmen işlevsel olma ve stresli bir durumdan sonra kendini toparlayabilme ve iyileşme gibi tanımlar bulunmaktadır (Carver, 1998; Tusaie ve Dyer, 2004; Smith, Dalen, Wiggins, Tooley, Christopher ve Bernard, 2008; Akt:Doğan, 2015). Psikolojik sağlık ile ilişkili olduğu düşünülen önemli kavramlardan biri öz-şefkattir. Öz-Şefkat; ihtiyacımız olduğunda kendimize bir dost, arkadaş olabilmek, kendimizin karşısında olmaktan ziyade yanında olabilmeyi gerektiren bir yaklaşımdır. Öz-şefkatin tanımı zor zamanlarda kendimize uygulamamız gereken 3 bileşenden meydana gelmektedir: 1) Öz nezaket 2) Ortak insanlık hali (duygusu) 3) Farkındalık (Germer ve Neff,2020).

Bu çalışmada da özel yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlık ve öz-şefkat düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin psikolojik sağlık ve öz-şefkat düzeyleri cinsiyet demografik değişkeni açısından incelenmiştir. Yapılacak çalışmanın hem alana katkı sağlayacağı hem de özel yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlamlıklarını ve öz-şefkatlerini destekleme açısından önemli bir yere sahip olacağı düşünülmektedir. Araştırmanın katılımcılarını Çorum Bilim ve Sanat Merkezinde ortaokul ve lise öğrencilerden araştırmaya katılmak isteyen 156 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan 156 öğrencinin 91’i kız öğrenci, 65’i erkek öğrencidir. Bu çalışmada katılımcılarla ilgili sosyo-demografik bilgileri toplamak için Demografik Bilgi Formu (sadece cinsiyet değişkeni sorulmuştur), psikolojik sağlık düzeylerini ölçmek için Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-12)(Arslan, 2015), öz-şefkat düzeylerini ölçmek için Öz-Şefkat Ölçeği Kısa Formu (Yıldırım ve Sarı, 2018) kullanılmıştır.

Bulgular ve Sonuç: İki değişken arasındaki Pearson korelasyon testinden çıkan ilişki 0–.29 arası düşük, .30 –.69 arası orta, .70 ve üstü yüksek düzey olarak belirlenmiştir (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2010). Araştırma sonucuna göre özel yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlık ile öz-şefkat düzeyleri arasında pozitif yönlü orta düzeyde ($r=0,56$) bir ilişki bulunmuştur.

Araştırma sonucuna göre özel yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlamlığının, öz-şefkat düzeyi üzerindeki yordayıcı etkisini belirlemek amacı ile yapılan doğrusal regresyon analizinin sonucunda özel yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlamlığı ile öz-şefkat düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki ($R=0,56, R^2=0,31$) olduğu görülmektedir ($F=69,662, p<0,05$). Psikolojik sağlık, özel yetenekli öğrencilerin öz-şefkat düzeyi puanlarındaki değişimin %31’ini açıklamaktadır.

Araştırma sonucuna göre psikolojik sağlık düzeyi için sig. (p) değerinin .45 ve öz-şefkat düzeyi için p değerinin .46 olduğu görülmektedir. p değerinin .05’ten büyük olması istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı anlamına gelmektedir (Gigerenzer, 2004). Bu durumda katılımcıların cinsiyeti ile psikolojik sağlık düzeyi ve öz-şefkat düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel Yetenek, Psikolojik Sağlık, Öz-Şefkat

Mecit Bahadır KOŞAR

Kilis Bilim ve Sanat Merkezi

Bu araştırma ortaöğretime devam eden üstün zekâ ve yeteneğe sahip ergenler ile ortalama (normal) zekâ ve yeteneğe sahip ergenlerin bilişsel esneklik ve özdüzenleyici öğrenme becerileri arasında bir farklılaşma olup olmadığını incelemek ve bilişsel esneklik ile özdüzenleyici öğrenme arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır.

Çalışma 13-18 yaş aralığında üstün zekâ ve yeteneğe sahip 111 kız, 135 erkek öğrenci ile ortalama (normal) zekâ ve yeteneğe sahip 157 kız, 89 erkek olmak üzere toplam 492 öğrenci ile yürütülmüştür. Örneklem grubunun bilişsel esneklik düzeyi ile özdüzenleyici öğrenme becerisi düzeyi, Bilişsel Esneklik Ölçeği (Çelikkaleli, 2014a) ve Özdüzenleyici Öğrenme Becerileri Ölçeği (Haşlam, 2011) ile ölçülmüştür. Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır. Veriler, bağımsız gruplar t-test, varyans analizi, pearsonkorelasyon kat sayısı ve betimsel istatistik yöntemleri ile analiz edilmiştir. Cronbach'salpa kat sayısı ile ölçümlerin güvenilirlik analizi yapılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre üstün zekâ ve yeteneğe sahip ergenler ile ortalama (normal) zekâ ve yeteneğe sahip ergenlerin bilişsel esneklik ve özdüzenleyici öğrenme becerileri arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür. Cinsiyete göre bilişsel esneklik düzeyinde anlamlı farklılıklar bulunmamışken, üstün zekâ ve yeteneğe sahip ergenlerin cinsiyete göre özdüzenleyici öğrenme becerisi düzeyinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sınıf düzeyine göre bilişsel esneklik ve özdüzenleyici öğrenme becerisinde anlamlı farklılıklar görülmüştür. 10. Sınıf öğrencilerinin bilişsel esneklik ve özdüzenleyici öğrenme becerisinin diğer sınıflara göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Bilişsel esneklik ve özdüzenleyici öğrenme becerisi arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bilişsel esneklik, zekâ, özdüzenleyici öğrenme becerisi, üstün yetenekliler.

BİLDİRİ SUNUMLARI

2. OTURUM

Oturum Başkanı
Uzm. Psk. Dan. Ramazan AYDIN

Funda KÜÇÜK HELVACI

Amasya Şehit Ferhat Ünelli Bilim ve Sanat Merkezi

Bu çalışmanın amacı 2020-2022 eğitim yılında, Pandemi sürecinde, ebeveynlerin çocukları ile iletişimlerini güçlendirmek ve ebeveynlikle ilgili farkındalıklarını artırmaktır. Amasya Şehit Ferhat Ünelli Bilim ve Sanat Merkezi öğrenci velilerinden 12 ebeveyn eğitime katılmıştır. Katılımcılar, tamamı üniversite mezunu, 32 ila 50 yaş aralığındaki velilerden oluşmaktadır. Velilerle 7 ay süren bir çalışma yapılmıştır. Her ay için bir kitap okunmuş, okumalar tamamlanınca ay sonunda "Zoom" programı üzerinden toplantılar yapılmıştır. Son oturum yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Velilere öntest uygulanmamış eğitim sonunda rehber öğretmen tarafından hazırlanan 10 soruluk bir form üzerinden online olarak, eğitimle ilgili görüş ve düşüncelere ilişkin veriler toplanmıştır. Anket sonucuna göre velilerin %80 i okudukları kitapları çok fazla beğendiklerini, %20 ise çok beğendiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların %71,4 i kitapların ebeveynlik becerilerini geliştirdiğini çok fazla geliştirdiğini, %21,4 çok geliştirdiğini, %7,1 orta geliştirdiğini ifade etmiştir. Kitap okumalar sonunda gerçekleştirilen oturumlarda yapılan paylaşımlarda %80 i çok fazla, %13,3 çok,%6,7 si orta düzeyde kendileri ile ilgili yeni şeyler öğrendiklerini belirtmiştir. Katılımcıların %53,3 ü çocukları ile ilgili çok fazla yeni şeyler öğrendiklerini, %33,3 ü çok şey öğrendiklerini, %13,3 ise orta düzeyde yeni şeyler öğrendiklerini belirtmiştir. Katılımcıların %60 ı çocuğu ile iletişiminin çok fazla güçlendiğini, %26,7 si çok güçlendiğini, %13,3 ise orta düzeyde güçlendiğini belirtmiştir. Bu eğitimin mutlu bir anne-çocuk ilişkisi kurmaya %73,3 çok fazla yardımcı olduğunu, %13,3 ü çok yardımcı olduğunu, %13,3 orta düzeyde yardımcı olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların %26,7 si bu eğitimle birlikte çocuklarıyla yaşadıkları krizlerin çok fazla azaldığını, %40 ı çok azaldığını, %33,3 ü ise orta düzeyde azaldığını ifade etmiştir. Yapılan çalışmanın velilerin ebeveynlik becerilerinin gelişmesinde, çocukları ile iletişimlerinin güçlenmesinde etkili olduğu görülmüştür. Sadece ebeveynlik becerileri değil velilerin kendi kişisel gelişimlerine de katkıda bulunan bir eğitim süreci olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bibliyoterapi, ebeveyn eğitimi, özel yetenek.

Seyit KARABURÇAK

Kırşehir Yusuf Demir Bilim ve Sanat Merkezi

Atilla KARAGÖZ

Diyarbakır Bilim ve Sanat Merkezi

Bu çalışmada özel yetenekli öğrencilerin ailelerinin çocuklarını desteklemede en çok ihtiyaç duydukları konularla ilgili görüşleri incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2021/2022 eğitim öğretim yılında Kırşehir Yusuf Demir BİLSEM'e devam eden ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin velileri oluşturmaktadır. Bu kapsamda 47 velinin görüşleri alınmıştır. Velilerin görüşleri Google formda oluşturulan ve dört maddeden oluşan formda alınmıştır. Veriler içerik analiziyle analiz edilmiştir. Betimsel istatistikler kapsamında ise frekans ve yüzdelere yer verilmiştir. Çalışmaya katılanların 39'u (%83) anne 8'i (%17) babalardan oluşmaktadır. Formda yer alan 4 soruya verilen yanıtlar kodlanmış, ilişkili kodlar için temalar belirlenmiştir. Temalar belirlenirken MEB (2019) tarafından yayımlanan Özel Yetenekli Öğrencim Var kitabında yer alan bilişsel (B), sosyal duygusal davranışsal (SDD) ve fiziksel (F) olmak üzere üç başlık esas alınmıştır. Bunun dışında kalan kodlar ve boş bırakılan yanıtlar içinde ayrı temalar belirlenmiştir. Bu kapsamda özel yetenekli öğrencilerle çalışan üç BİLSEM öğretmenine velilerin yanıtları gönderilmiş ve Miles ve Huberman (1994) formülüne göre %87 çıkmıştır. Buna göre ilk soru "çocuğunuzda en çok zorlandığınız konular" yanıtları için B=24(%51) SDD=15(%33), F=2 (%4), B/SDD=3 (%6) ve Boş=3 (%6) sonuçları tespit edilmiştir. İkincis soru "ihtiyaç duyduklarınız" yanıtları için B=24 (%51), SDD=20 (%43), F=1 (%2), Boş:2 (%4) sonuçları tespit edilmiştir. Üçüncü soru "kendinizi nasıl geliştiriyorsunuz" yanıtları için B=36 (%77), SDD=2 (%4), F=1 (%2), Boş:8 (%17) sonuçları alınmıştır. Dördüncü soru "çocuğunuzun pandemide en çok ilgi duyduğu alanlar" yanıtları için B= 35 (%75), SDD=1 (%2), F=1 (%2), Boş:1 (%2), B/F=7 (%15), B/SDD=2 (%4) sonuçları alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre alan yazında yer aldığı şekliyle ailelerin çocuklarında zorlandığı alanlar ortaya çıkmıştır. Yanıtlarda en fazla Bilişsel (B) alan temasıyla ilgili bulgular öne çıkmaktadır. Bu kapsamda BİLSEM'de uygulanan aile eğitim programları öncesinde ve sonrasında veli görüşleri alınarak bundan sonraki program içeriklerinin geliştirilmesinde genel bir anlayış sağlanabilir. Bireysel anlamda ihtiyaç duyan velilerle kendi BİLSEM inde bireysel görüşmeleri yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenek, veli görüşü, bilişsel, fiziksel, sosyal duygusal, davranışsal.

Semra Sinem ÇALIŞ - Pınar SAĞLAM SAFÖZ
Mersin Yenişehir Belediyesi Bilim ve Sanat Merkezi

Eğitimin temel amacı, çocukların yaşamında kullanabilecekleri bilgileri edinmelerini ve topluma uyumlarını kolaylaştırmaktır. Toplum söz konusu olduğunda bireyi aileden bağımsız düşünmek olanaksızdır. Ailenin; çocuğunun eğitiminde etkin rol alması, onunla sağlıklı iletişim kurabilmesi, çocuğun gelişimini destekleyici aile ortamı sunması ve içinde var olan potansiyelini gerçekleştirmesini sağlaması, çocuğun gelişimine her yönüyle katkı sağlamaktadır. Özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin aile eğitimlerine katılımı sağlandığında hem aile hem özel yetenekli birey bilim sanat merkezi olanaklarından en üst düzeyde faydalanabilmektedir. Bu araştırma, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından, özel yetenekli çocukların ebeveynlerine yönelik hazırlanan Özel Yetenekli Çocuğum Var Ebeveyn Eğitim Programının etkililiğinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Araştırmada, bilgi verme açısından zengin durumları, derinlemesine bir şekilde çalışmaya- imkân tanıyan, ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. 1. Grup 13, 2. Grup 12 kişi olmak üzere, özel yetenekli çocuğu Mersin Yenişehir Belediyesi Bilim ve Sanat Merkezine devam eden 25 ebeveyn çalışma grubunu oluşturmaktadır. Sahadan gelen ihtiyaçlar doğrultusunda, özel yetenekli çocukların ebeveynleri için hazırlanan Özel Yetenekli Çocuğum var “Ebeveyn Eğitim programı”; 9 oturum olmak üzere, özel yeteneklilik, ebeveynlik, pozitif disiplin, akran ilişkileri/empati, mü-kemmeliyetçilik, teknoloji kullanımı, kendini toparlama gücü- iş birliği yapma, zaman yönetimi- problem çözme becerileri, karakter güçleri başlıklarından oluşmaktadır. Program 9+1 oturum, haftada 1 gün, 90 dakika olmak üzere iki farklı gruba, iki farklı uygulayıcı tarafından uygulanmıştır. Programın 9 oturumu tamamlandıktan sonra ebeveyn ve çocukların birlikte katılacakları bir sonlandırma oturumu da yapılmıştır. Elde edilen nitel veriler, Özel Yetenekli Çocuğum Var “Ebeveyn Eğitim Programı”nı hazırlayan uzmanlar tarafından geliştirilen, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile uygulanan her bir oturumun sonunda, eğitim programının geneline yönelik olarak da sonlandırma oturumunun sonunda araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır. Toplanan verileri, açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaştırmak için nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama biçimi ile veriler incelenmiş, kod ve temalar oluşturulmuş elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Araştırma bulguları verilirken, katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılara da yer verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların düşünce ve duygularında olumlu etkiler oluşturduğu ve programın kazanım ve göstergeleri doğrultusunda ebeveynlere katkı sağladığı tespit edilmiş, Özel Yetenekli Çocuğum Var Ebeveyn Eğitim Programının, programa katılan ebeveynlerin ebeveynlik becerilerini desteklemede, farkındalıklarını artırmada olumlu yönde etkili olduğu sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn eğitimi, özel yetenek, eğitim programı, özel yetenekli çocuk.

Kübra YİĞİT TEKEL
Bahçelievler İTO Bilim ve Sanat Merkezi

Doç. Dr. Marilena Z. Leana TAŞÇILAR
İstanbul Üniversitesi

Özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynler demografik olarak birbirinden farklılık gösterse de özel yetenekli çocuklarının ihtiyaçlarını karşılama noktasında endişeleri ortaktır (Bloom, 1985). Ebeveynlerin düşünce ve tutumları, çocuklarına yönelik davranışlarını ve çocuklarının eylemlerini algısını şekillendirmektedir. Düşünce ve tutumları doğru ve iyi iken, çocuklar olumlu eylemlere yönlendirilmekte iken yanlış ve olumsuz ise, ebeveyni eylemden uzaklaştırarak çocukta üzücü duygu ve yüklemelere yol açmaktadır (Grusec, 2007).

Türkiye’de deneysel olarak sınanmış ebeveyn tutumlarına yönelik yapılan aile eğitim çalışmalarına bakıldığında; olağan gelişim gösteren çocukların ebeveynlerine kıyasla özel yetenekli çocukların ebeveynleriyle daha az çalışıldığı görülmektedir (Örneğin; Arkan, 2012; Demircioğlu, 2012; Tönbül, 2019). Bu kapsamda mevcut çalışmada ebeveynlerin özel yetenekli çocuklarına yönelik tutumlarına ilişkin farkındalık kazandırmak amacıyla hazırlanacak sekiz oturumlu bibliyoterapi temelli aile eğitim programının olası etkileri literatür bağlamında ele alınmıştır. Ayrıca konuyla ilgili olarak Türkiye’de yürütülen özel yetenekli öğrencilerin ailelerine yönelik eğitim çalışmalarının (makale ve tez) incelemesine yer verilmektedir.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yönteminden yararlanılmıştır. Türkiye’de tarih sınırlaması olmaksızın yürütülen çalışmalara ulaşabilmek için TR Dizin, YÖKTEZ, Dergipark ve Google Scholar sayfalarında üstün/özel yetenek, ebeveyn/aile eğitimi ve bibliyoterapi anahtar kelimeleri taratılmıştır. Tarama sonucunda bir yüksek lisans tezine erişilmiştir. Acar-Arıcan (2019), sekiz oturumlu bibliyoterapi temelli aile eğitim programı ile özel yetenekli çocuğu olan ebeveynlerin farkındalık ve ebeveynlik uygulamalarını geliştirmeyi hedeflemiştir. Araştırma sonucunda programın özel yetenekli çocuğu olan ebeveynlerin farkındalıklarının arttığını ortaya koymuştur.

Bu bağlamda incelen tez ve makaleler de dikkate alınarak araştırmacılar tarafından geliştirilmek istenen özel yetenekli çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarına yönelik farkındalık kazandırmak için hazırlanacak programın ana hatları çizilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda başka pek çok etkinin yanı sıra literatürde ifade edilen kendi tutumlarına ilişkin farkındalıklarına, bibliyoterapi sürecinde kitaptaki karakterlerle özdeşim kurmasına (Cornett ve Cornett, 1980), gerçekçi bakış açısı oluşturmaya (Bryant ve Roberts, 1992), ebeveynin yaşadığı durumda yalnız olmadığını anlamasına (Aiex, 1993), yeni tutum ve yaklaşımlar benimsemesine (Pardeck, 1995) katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu programa katılım sağlayan ebeveynlerin kendilerinde işlevsel olmayan tutumlarını fark edip işlevsel ebeveyn tutumuna çevirmeleri beklenirken aynı zamanda özel yetenekli öğrenciler ile ilgili; meraklı ve sorgulayan, normal gelişim gösteren akranlarına kıyasla erken gelişim gösteren özellikleri, problem çözme becerileri, zengin hayal gücü, kariyer gelişiminde yaşadıkları güçlükler konusunda da farkındalık sağlamaları beklenmektedir.

Kaynaklar

Acar-Arican S. (2019). Bibliyoterapi tekniğinin özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin çocuklarıyla ilgili farkındalık ve ebeveynlik uygulamalarına etkisi . [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]

Aiex, N. K. (1993). Bibliotherapy. <http://www.ericdigests.org/1993/bibliotherapy.htm>

Arkan, B. (2012). Davranış sorunları olan ergenlerin ebeveynlerine uygulanan eğitimin ebeveyn tutumu, ebeveyn ruh sağlığı ve ergen davranışına etkisi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Bryant, J. & Roberts, S. (1992). Bibliotherapy: An adjunct to audiologic counseling. JARA XXV, 51_67.

Cornett, C. E. & Cornett, C. F. (1980). Bibliotherapy; the right book at the right time. Bloomington, IN: Phi Delta Kappa Educational Foundation.

Demircioğlu, H. (2012). Altı yaşında çocuğu olan annelere uygulanan aile eğitimi programının aile işlevleri ve anne baba tutumları ile çocuğun gelişimi üzerindeki etkisinin incelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Grusec, J. E., & Danyliuk, T. (2007). Parents' attitudes and beliefs: Their impact on children's development. New York: Parenting Skills.

Pardeck, J. T. (1995). Bibliotherapy: An innovative approach for helping children. Early Child Development and Care, 11(1), 83-88.

Tönbül, Ö. (2019). Aile eğitimi programının annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi , 2 (1) , 46-72 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/opdd/issue/46711/556583>

Anahtar Kelimeler: Bibliyoterapi, ebeveyn eğitimi, özel yetenek.

BİLDİRİ SUNUMLARI

3. OTURUM

Oturum Başkanı
Uzm. Psk. Dan. Pınar SAĞLAM SAFÖZ

Ömer KULA - Neslihan YILDIZ

Gaziantep Nuray Tuncay Kara Bilim ve Sanat Merkezi

Geleceğimizin şekillenmesinde, her kademedeki etkili ve iyi eğitim almış öğrenciler önemli role sahiptir. Eğitim ve öğretim sürecinin önemli bir bölümünü öğrenci-öğretmen ilişkisi oluşturmaktadır. Öğretmen-öğrenci ilişkisinin etkin olduğu noktalardan biri, öğrencinin başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi süreçleridir. Eğitimde sağlıklı ve objektif bir şekilde ölçme ve değerlendirme yapılması kritik öneme sahiptir. Ancak öğrencilerin başarısını ilgi, yetenek, tutum gibi özelliklerden ve ya psikolojik etkilerden arındırarak ölçmek oldukça zordur. İşte bu noktada, olası psikolojik eğilimlerin ölçme değerlendirme süreçlerini ne şekilde/yönde etkileyeceğini araştırmak önem arz etmektedir. Örneğin, bir kişinin iyi bir özelliğine bakılarak o kişiye aslında onda var olmayan başka pozitif özellikler atfetme yanılığı/eğilimi olarak tanımlanan halo (hale) etkisinin, eğitim sürecinde öğrencilerin başarılarının öğretmenler tarafından değerlendirilirken nasıl bir rol oynayacağını araştırmak önemlidir. Bu bilgilerden hareketle, bu çalışmanın amacı, özel yetenekli öğrencilerin başarılarının öğretmenler tarafından değerlendirilmesinde, algıladıkları halo etkisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Çalışmanın örneklemini Gaziantep'te Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM)'nde 5.,6.,7. ve 8. sınıfa devam eden 248 özel yetenekli kız ve erkek ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Bu amaçla, çalışmada örnekleme "Başarının Değerlendirilmesinde Algılanan Halo Etkisi Ölçeği" (Karakoç Alatlı, 2012) uygulanmıştır. Çalışma değişkenleri ile algılanan halo etkisi arasındaki ilişki toplam ölçek puanı ve faktör bazında incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, 'cinsiyet', 'okul türü', 'sınıf düzeyi' ve 'BİLSEM'de eğitim alınan alan'değişkenlerinin, özel yetenekli öğrencilerin başarıları değerlendirilirken algıladıkları halo etkisi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri öğrencilerin algıladıkları halo etkisi üzerinde anlamlı bir fark yaratmasa da öğrencilerin total olarak algıladıkları halo etkisi kavramı incelendiğinde, araştırmanın örneklemini oluşturan özel yetenekli öğrencilerin bir kısmının, öğretmenlerin onların başarısını değerlendirirken halo etkisinin etkisi altında kaldığını algıladıkları bulunmuştur. Araştırma bulgularının, öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesinde, objektif ve sağlıklı bir şekilde ölçme ve değerlendirme yapılması sürecine katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: özel yetenekli, öğrenci, halo etkisi, eğitim, başarı.

Bilgesu ERGEN KOCABIYIK
Mamak Bilim ve Sanat Merkezi

Dr. Öğr. Üyesi Osman AKTAN
Düzce Üniversitesi

Özel yetenekli bireylerin önemli özelliklerinden biri mükemmeliyetçi olmaları olarak kabul edilir. Bu çalışmanın temel amacı, özel yetenekli öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeylerini cinsiyet, yetenek alanı, okul düzeyi, kardeş sayısı ve doğum sırasına göre incelemektir. Çalışmanın örneklemini ilkökul, ortaokul ve lise düzeyinden Mamak Bilim ve Sanat Merkezine devam eden 178 özel yetenekli çocuk ve ergen oluşturmaktadır. Verilerin elde edilmesi için kişisel bilgi formu ile Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçilik Ölçeği kullanılmıştır. Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçilik Ölçeği kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik olarak iki alt boyut puanı vermektedir. Bu iki alt boyut puanından elde edilen veriler cinsiyet değişkeni için bağımsız gruplar için t testi kullanılarak; yetenek alanı, okul düzeyi, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenleri için tek yönlü varyans analizi tekniği kullanılarak test edilmiştir. Araştırma sonucunda kendine yönelik mükemmeliyetçilik puanları ile cinsiyet değişkeni arasında kızların lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Özel yetenekli kız çocuk ve ergenlerin kendine yönelik mükemmeliyetçilik düzeyleri özel yetenekli erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Sosyal kaynaklı mükemmeliyetçilik puanları arasında cinsiyete göre fark bulunmamıştır. Yetenek alanı, okul düzeyi, kardeş sayısı ve doğum sırasına göre mükemmeliyetçilik alt boyutlarında fark bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenekli öğrenci, mükemmeliyetçilik, yetenek alanı, doğum sırası, Giftedstudent, perfectionism, talentarea, birthorder.

Esra Aylın KANAZ

Konya Bilim ve Sanat Merkezi

Çocuklar yetişkinler gibi duygularını ve yaşadıkları sıkıntılarını çoğu zaman konuşarak ifade etmezler bunun yerine oyun oynayarak ifade ederler. Oyun oynamak çocukların içinde donuk kalmış yaşantıyı hareketlendirerek hayatın doğal ritmine kavuşmasına sağlar. Özel yetenekli çocuklarda da çevresinden ve ailesinden gelen özellikle yüksek beklenti ile hayatlarının akışında tıkanma olabilir, bu tıkanmayı açabilecek bir metot olarak oyun terapisini kullanmak hayatlarına en güzel şekilde dokunmaktır. Bu araştırmanın amacı oyun terapisini kullanarak özel yetenekli çocuklardaki psikolojik problemlerin sağaltımını sağlamaktır.

Gözlem ve görüşme yöntemiyle yapılan bu nitel araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Form Konya Bilim ve Sanat Merkezi uzman psikolojik danışmanı Ömer Kula tarafından oluşturulmuş ve uzman görüşü alınarak düzenlenmiştir. Çalışmada oyun terapisi ile çalışan öğrencilerin ailelerine yönelik veriler betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Çalışma grubunu Bilim ve Sanat Merkezlerinde öğrenim gören 8-12 yaş aralığındaki öğrenciler oluşturmaktadır.

Uygulanan program olan oyun terapisinde 5 önemli aşama vardır. 1. aşama keşif aşaması, 2. aşama güveni test etme, 3. aşama bağlılık, 4. aşama terapötik büyüme ve son aşama sonlandırma. Bu aşamalardan danışanların geçiş süresi her birinde farklı olmaktadır. Oyun terapisine göre çocuklar "sağlıklı olana yönelme" kapasitesine sahiptirler. Aynı zamanda, iyileşmeye ve iyi olana yönelme kapasitelerini doğuştan getirirler. Yani çocuklar kendi çektikleri acıları, verdikleri mücadeleyi ve bunlarla nasıl yüzleşeceklerini bilirler. Bunun için oyunun yönetimini çocuğa bırakmak ve oyun sırasında herhangi bir yönlendirmede bulunmamak son derece önemlidir.

Oyun terapisi danışmanlık sürecine birbirinden farklı tarihlerde toplam 12 öğrenci katılmıştır. 7 öğrencinin süreci sonlandırılmış olup geri kalan 5 öğrenci ile danışma süreci devam etmektedir. Danışmanlık sürecine katılan öğrencilerin oyun terapisinin yardımıyla içsel dünyalarında mücadele ettikleri duygusal problemlerini açığa çıkartan oyunlar oynadıkları gözlemlenmiştir. Oyunun içeriği, senaryosu ve gidişatı tamamen çocuğun kontrolündedir. Çocuk bu süreçte, yansıtacağı duygusal sorunlara en uygun oyuncakları kendisi seçmekte ve oynamaktadır. Uygulamada, oyun seansları ilerledikçe ve çocuk oyun içinde güçlendikçe duygusal sıkıntılarda rahatlama sağlandığı ve iyileşme gerçekleştiği görülmüştür.

Araştırma sonucunda danışma süreci devam eden ve biten 12 danışandan elde edilen gözlem bulguları şöyledir: Oyun terapisi sürecine katılan çocuklar, kendileri ve etraflarındaki dünya ile kurdukları ilişkiler hakkında, olumsuz olarak tecrübe ettikleri yoğun duygusal olayları oyun sırasında ifade ettikleri, danışan fantezi oyunlarıyla karşılaştığı güçlükleri oyuncaklar üzerinden anlatıp o

güçlüğü yenmeye çalıştığı tekrar gücünü kazanmak için mücadele ettiği gözlemlenmiştir.

Araştırma sonucunda danışma süreci biten 7 danışanın velisi ile elde edilen nitel araştırma bulguları şöyledir: Oyun terapisi sürecinin sonunda çocuklar, iletişim kurmayı, duygularını ifade etmeyi, davranışlarını düzeltmeyi, problem çözme becerilerini geliştirmeyi ve ilişki kurmanın çeşitli yollarını öğrendikleri ailelerden alınan geribildirimlerin sonuçlarında görülmüştür.

Sonuç olarak özel yetenekli öğrencilere uygulanan oyun terapisi danışmanlık programının çocuğun ruhsal gelişimine katkıda bulunduğu, sadece yaşadıkları zor duygularıyla başa çıkmalarına ve kendi kendilerine çözümler bulmalarına yardımcı olmakla kalmadığı, aynı zamanda kendi kendilerine saygı duymayı, duygularını ifade etmeyi, kendileri için sorumluluk almayı, problemlere karşı yaratıcı ve becerikli olmayı, yeni sosyal beceriler geliştirmeyi ve başkalarına karşı empati kurmayı da öğreteceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Oyun terapisi, özel yetenekli öğrenci.

BİLDİRİ SUNUMLARI

4. OTURUM

Oturum Başkanı
Uzm. Psk. Dan. Rıdvan TURUNÇ

Hicran TAMKOÇ

Yenimahalle Bilim ve Sanat Merkezi

Bu çalışmanın amacı özel (üstün) yetenekli, engelli ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip olan yetişkinlerin iyi oluş hâllerinin olumlu duygular, bağlanma, olumlu ilişkiler, anlam, başarı, sağlık, mutluluk, olumsuz duygu ve yalnızlık alt boyutlarında incelemektir. Covid 19 salgını ile hayatın her aşamasında değişiklikler ve bağlı olarak değişik boyutlarda etkilenmeler olmuştur. Bu etkilendirme durumu bizde kişilerin iyi oluş hallerini çok boyutlu inceleme fikrini doğurmuştur. Martin Seligman'ın iyi oluş yaklaşımı olan ve beş iyi oluş hâlinin İngilizce baş harfleri ile anılan PERMA Ölçeği, bu beş boyutu ölçmek için Butler ve Kern tarafından geliştirilmiştir. Daha sonra ölçeğe 8 dolgu maddesi ekleyerek alt boyut sayısını artırmışlardır. Yöntem olarak amacımıza ulaşmada bize uygun verileri elde edeceğimizi düşündüğümüz, Türkçeye çevrilmiş olan PERMA Ölçeğini kullandık. Elde ettiğimiz verileri betimsel analiz yöntemi ile değerlendirdik. Toplam iyi oluş puanı olarak normal gelişim gösteren çocuğa sahip velilerin yüksek puan, engelli çocuğa sahip olan velilerin ise düşük puan aldığı görülmüştür. Üstün yetenekli çocuğa sahip velilerin engelli çocuğa sahip velilerden yüksek, normal gelişim gösteren çocuğa sahip velilerden düşük puan almışlardır. Yalnızlık boyutunda tüm velilerin orta değer olan 5'in altında puan aldığı ve yalnız hissetmedikleri söylenebilir. Mutluluk boyutunda ise tüm velilerin 5'in üstünde değer aldığı ve mutlu algıladıkları görülmüştür. Sağlık boyutunda tüm velilerin yüksek puan aldıkları ve kendilerini sağlıklı algıladıkları görülmüştür. Araştırma sonucunda iyi oluş hâli toplam puanı normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlere göre düşük çıkan özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin iyi oluşunun artırılması için çalışmalar yapılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İyi Oluş, PERMA, engelli, özel (üstün) yetenek.

Betül GÜZELOĞLU - Dr. Seda ÇARIKÇI
Beşiktaş Bilim ve Sanat Merkezi

Çocuğun sosyal, duygusal, bedensel ve kişisel gelişiminde ailenin etkisi büyüktür. Eğer bu çocuk özel yetenekliyse, anne ve baba onun ihtiyaçlarına yönelik tutum ve beceri geliştirmekte zorlanabilirler. Bu durumda ebeveynler, kendilerini çaresiz ve yalnız hissedebilirler. Ebeveynler, farklı gelişim gösteren çocuklarını yetiştirme noktasında özgün bilgi ve becerilere ihtiyaç duyabilirler. Bu bağlamda ebeveynlerin uzmanlar tarafından verilen aile eğitimlerine gereksinimleri vardır. Özel yetenekli çocuğu olan ebeveynler için hâlihazırda geliştirilen aile eğitim programları mevcuttur. Bu aile eğitim programlarına katılan aileler, özel yetenekli çocuğun kendisini keşfetmesine destek olma ve olası problemlere karşı çözüm üretme konusunda yeni donanımlar elde ederler. Fakat bu eğitimlerin içeriği, özel yetenekli çocukların genel tutum ve davranışlarını içermektedir. Oysa özel yetenekli çocuklar kendi içlerinde farklılaşmaktadır. Bir çocuk hem özel yetenekli hem de özel gereksinimli bir birey olabilir. Hem özel yetenekli hem de özel gereksinimli bireyler iki kere farklı olarak tanımlanmaktadır. Bu doğrultuda hem üstün yetenekli hem de özel gereksinimli yani iki kere farklı çocuğu olan ebeveynlere özgü bir aile eğitim programına ayrıca gereksinim olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, iki kere farklı çocukların ailelerine yönelik eğitim programı geliştirme ihtiyacına dikkat çekmektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. 2010-2022 yılları arasında yayınlanmış ve ulaşılabilen makaleler inceleme kapsamına alınmıştır. Araştırmanın sonucunda iki kere farklı öğrencilerin ebeveynlerine özgün aile eğitim programına rastlanmamıştır. Hem özel yetenekli hemde özel gereksinimli yani iki kere farklı çocuğa sahip ebeveynler için, onların ihtiyaçlarına uygun bir aile eğitim programı olması gerektiği tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İki kere farklı, özel yetenek, aile eğitim.

Özel Yetenekli ve Normal Gelişim Gösteren Ortaokul Öğrencilerinin Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumlarının incelenmesi

Emel ÖRNEK TOPCU
Kahramanmaraş Nuri Pakdil Bilim ve Sanat Merkezi

Dr. Öğr. Üyesi Osman AKTAN
Düzce Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı, özel yetenekli ve normal gelişim gösteren ortaokul öğrencilerinin ergen-ebeveyn kariyer uyumlarının incelenmesidir. Nicel araştırma yöntemlerinden nedensel karşılaştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada, Kahramanmaraş'taki Bilim ve Sanat Merkezi öğrencileri ile yedi ortaokulun öğrencilerinden toplam 286 katılımcı yer almıştır. Araştırmada Bacanlı (2018) Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma verileri SPSS21 bilgisayar programına yüklenerek analizleri yapılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde parametrik testlerden bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarında özel yetenekli ve normal gelişim gösteren ortaokul öğrencilerinin ergen-ebeveyn kariyer uyum puanları arasında; BİLSEM'e devam etme ve etmeme durumu, cinsiyet, öğrencilerin yaşı, sınıf düzeyi, akademik başarı, anne ve baba öğrenim durumları, ailenin sosyoekonomik düzeyi değişkenleri bakımından anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, araştırmada ele alınan değişkenlerin özel yetenekli ve normal gelişim gösteren ortaokul öğrencilerinin ergen-ebeveyn kariyer uyumları üzerinde etkili olmadığı belirlenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre, özel yetenekli ve normal gelişim gösteren ortaokul öğrenci ve ailelerine yönelik mesleki rehberlik çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenek, kariyer, ergen-ebeveyn kariyer uyumu, meslek seçimi.

Dursun AYKUL

Burdur Alpaslan Ali Can Bilim ve Sanat Merkezi

Ebeveyn tutumları özel yetenekli çocukların, yaşamdan zevk alan, mutlu ve kendini gerçekleştirmiş bir birey olarak gelişimlerini sağlamasında ebeveyn tutumlarının önemli bir etkiye sahiptir. Tutumlarının şekillenmesinde ebeveynler müşavirliğe ihtiyaç duymaktadırlar. Bu araştırma ile özel yetenekli öğrencilerin ebeveyn tutumlarının şekillenmesine yönelik yapılan araştırmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırmada nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmada ulusal ve uluslararası alanda yayınlanmış kitaplar, makaleler, tezler ve internet kaynakları taranarak tam metin okumaları gerçekleştirilmiştir. Araştırma sürecinde özel yetenekli öğrencilerin özellikleri, ebeveynlerin farkındalıkları, tutumları ve yaşadıkları sorunlara yönelik veriler elde edilmiştir. Elde edilen verilerin analizi doğrultusunda öğrencilerin tanılama sonrasında ebeveynlerin duygusal karmaşa içerisine düştükleri, çocuklarıyla kurdukları iletişim sürecinde sabırlı bir şekilde sorularını cevapladıkları, aile içerisinde kararlar alınırken artık tüm bireylerin görüşlerine değer verdikleri, aile kuralları belirlenirken çocuklarla birlikte kuralları belirledikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Özel yetenekli öğrencilerin tanılama süreci sonrasında eğitimlerine yönelik ilk kaynak olarak ebeveynlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Çocukların gelişimleri doğrultusundaki değişimlere odaklanarak gerekli önlemlerin alınarak planlamaların yapılması büyük önem taşımaktadır. Bu süreçte ebeveynlerin özel yetenekli çocuklarına yönelik müşavirliğe ihtiyacı bulunmaktadır. Müşavirlik çalışmaları ile ebeveynler çocuklarının gelişim özellikleri ve eğitim sürecine ilişkin yaşanan bir çok sorunun önüne geçilmesinde etkili olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenek, ebeveyn, tutum, müşavirlik.

BİLDİRİ SUNUMLARI

5. OTURUM

Oturum Başkanı
Psk. Dan. Betül ÇINAR

Esra AKCAN - Mehmet KAHRİMAN
Rize / Ardeşen Bilim ve Sanat Merkezi

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, bireyin kendini daha iyi tanıması, özelliklerinin farkında olması, kendisine açık olan fırsatları ve seçenekleri tanıması, kendisi için gerçekçi kararlar alabilmesi, potansiyellerini geliştirebilmesi, karşılaştığı engel ve sorunlara karşı uygun baş etme becerileri gösterebilmesi ve çevresine dengeli bir uyum yapabilmesi amacıyla, uzman kişilerce yapılan profesyonel yardımları içeren bir süreçtir (Güven, 2006). Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, bir veya birkaç saat olabileceği gibi, 8-10 hafta süren oturumlar şeklinde bireysel veya grupla gerçekleştirilmektedir.

İster bireysel ister grupla yapılsın rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde amaç; danışanların sağlıklı ve konforlu bir şekilde değişimi ve dönüşümüdür. Bu terapötik süreçte bireyler farkındalık kazanır, bitmemiş işlerini bitirir, gerekli sosyal becerileri kazanır, yeni davranışlar öğrenir (Voltan-Acar 2009). Süreç boyunca sosyal, duygusal, kariyer ve akademik gelişimleri desteklenen bireyler, öz düzenleme ve yaşam becerileri kazanır, davranışsal ve uyum problemleri başta olmak üzere konforuna zarar veren problemlerine çözümler bulur. Terapötik sürecin başarılı bir şekilde amacına ulaşması için psikolojik danışman ve danışanın birbirlerinin mesajlarını doğru olarak alıp yorumlamaları gerekir. Bu süreç psikolojik danışman ve danışan arasında iletişimin sağlıklı olmasına, terapötik ilişki kurulmasına katkı sağlar. Psikolojik danışman ve danışan arasındaki etkileşim iki kişi arasında sağlıklı, güvenli ve anlamlı bir bağı aynı zamanda da karşılıklı sorumluluk ve saygıyı gerektirir. (Akdoğan ve Ceyhan 2011). Psikolojik danışman ve danışan arasındaki terapötik ilişkiye etki eden pek çok faktör vardır. Bunlardan bazıları; cinsiyet, cinsiyet rolleri, yaş, eğitim seviyesi gibi demografik veriler, din, ahlaki tutum, coğrafi normlar, psikolojik danışmanın özellikleri, danışanların psikoterapi öncesi, sırası ve sonrasındaki yaşantıları, çevresel faktörleri ile danışanın ve psikolojik danışmanın kendini açmasıdır.

Bu çalışmada, psikolojik danışmanın kendini açmasının danışanları nasıl etkilediği, yararlı mı, hata mı, etik mi olduğu, nerede ve ne şekilde olacağına, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin türüne ve danışanların problem alanlarına göre nasıl olduğuna ilişkin detaylar incelenmiştir.

Kaynakça

- Akdoğan, R. ve Ceyhan E. (2011). Terapötik ilişkide insan faktörü. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 117-141.
- Güven, M. (2006). Okullarda rehberlik servisleri-hizmetler. (Ed: A. Kaya). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. (ss 63-92). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Voltan-Acar, N. (2009). *Grupla psikolojik danışma ilke ve teknikleri*. Geliştirilmiş 7. baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik ve psikolojik danışma, kendini açma.

Yeliz KAN

Mersin Hediye Kuracı Bilim Sanat Merkezi

Bu çalışmada BİLSEM’lerde görev alan psikolojik danışmanların özel yetenekli öğrencileri sosyal-duygusal açıdan desteklemek için kullandıkları rehberlik ve psikolojik danışma becerileri incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu gönüllülük esasına göre random yollarla seçilmiş BİLSEM’lerde çalışan 21 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Görüşler google form aracılığıyla toplanmış ve veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Betimsel istatistikler kapsamında ise frekans ve yüzdeler yer verilmiştir. Çalışmaya katılanların 11 (%52,4)’i kadınlardan, 8 (%47,6)’i erkeklerden oluşmaktadır. Formda rehberlik ve psikolojik danışma becerileri uzman görüşü alınarak; bireysel psikolojik danışma, grupla psikolojik danışma, konsültasyon, bireysel rehberlik ve grupla rehberlik becerileri olmak üzere 5 başlık altında ele alınmıştır. Demografik bilgiler kısmında katılımcılardan eğitim durumları, meslekteki ve BİLSEM’lerdeki çalışma süreleri istenmiştir. 21 katılımcının 8 (%38,1)’i lisans, 1 (%4,8)’i yüksek lisans sürecinde, 8 (%38,1)’i yüksek lisans ve 4 (%19)’ü doktora sürecindedir. BİLSEM’lerde görev alan psikolojik danışmanların görev süreleri karşılaştırıldığında çoğunluğun %42,9 oranı ile 16+ yıl olduğu, BİLSEM’de görev alan psikolojik danışmanların ise %57,1 oranıyla 1-5 yıl aralığında çalışanlar olduğu görülmüştür. Özel yetenekli öğrencileri sosyal-duygusal açıdan desteklemek amacıyla BİLSEM’de görev alan psikolojik danışmanların kullandıkları beceriler incelendiğinde %8,57 oranı ile en fazla bireysel rehberlik becerilerinin kullanıldığı, %7,29 oranıyla ise grupla psikolojik danışma becerilerinin kullanıldığı görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre özel yetenekli öğrencilerle çalışan psikolojik danışmanların kullandıkları becerilerle diğer değişkenler arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte BİLSEM’lerde görevli psikolojik danışmanların kendilerini yetkin hissettikleri ve kullanılan beceri çeşitliliği açısından farklı yöntemler kullanmaya açık bir anlayışla çalışmalarını yürütüyor olmalarının özel yetenekli öğrencilerin sosyal-duygusal açıdan desteklenmesine olumlu katkılar sağlayacağı düşünülebilir. BİLSEM’lerde yapılan özgün ve geliştirici örneklerin diğer BİLSEM’lerle paylaşılmasının, bu yaratıcı yöntemlerin yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi açısından önemli olduğu değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenek, sosyal-duygusal, psikolojik danışma becerileri.

Saliha BODUR
Akhisar Bilim ve Sanat Merkezi

Dr. Öğr. Üyesi Defne YILMAZ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Özel yetenekli bireyleri Bilsem için belirleme ve tanılama sürecinin ilk aşamasında sınıf öğretmenleri bulunmaktadır. Bu araştırmanın amacı, özel yetenekli öğrencileri belirleme sürecinde sınıf öğretmenlerinin deneyimlerinden ve karşılaştıkları zorluklardan yola çıkarak okul içi rehberlik gereksinimlerini anlamak, böylece aday gösterme ve tanılama sürecinin işlevselliğini desteklemektir.

Araştırma, olgu bilim araştırma desenine sahip nitel bir çalışmadır. Araştırma verileri 2022 yılında Manisa'nın Akhisar İlçesinde bulunan, MEB.'na bağlı resmi ve özel okullarda görev yapan 6 sınıf öğretmeni (3 kadın, 3 erkek) ile bireysel görüşmelerle ve 1 odak grup görüşmesi ile toplanmıştır. Görüşülen sınıf öğretmenlerinin kıdem yılı ortalaması 19.8 ve yaş ortalaması 44'tür. Görüşme yapılacak katılımcı grubu amaçlı örneklem ile seçilerek oluşturulmuştur. Ölçüt olarak öğretmenlerin branşının sınıf öğretmenliği olması belirlenmiştir. Araştırmacılar tarafından uzman görüşü alınarak görüşme formu hazırlanmıştır. Resmi araştırma izinleri alındıktan sonra, uygun özellikte ve sayıdaki katılımcılara ulaşmak için, Akhisar'daki araştırmacının kişisel sosyal medya hesapları aracılığıyla duyurular yapılmıştır. Araştırmaya katılmak için gönüllü olan sınıf öğretmenleri araştırmaya dahil edilmiştir. Görüşmeler katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınarak, gizlilik ve gönüllülük ilkelerine dayalı olarak yürütülmüştür ve araştırmacılar tarafından yazılı metin olarak kaydedilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi uygulanmıştır. İlk aşamada, görüşme metinleri araştırmacılar tarafından kodlanmış ve iki araştırmacı birbirinden bağımsızca kodlamaların içeriğinden temalar oluşturmuştur. İkinci aşamada, araştırmacılar temalar üzerinde tartışarak ana tema ve temalar üzerinde uzlaşmışlardır. Kodlayıcılar arası anlaşma ile oluşturulan tema ve ana temaların listesi, değerlendiriciler arası güvenilirlik (interraterreliability) analizi için araştırma konusunun dışında çalışan iki ayrı uzmana gönderilmiştir. Değerlendiriciler arası güvenilirlik Cohen Kappa değeri .87 olarak (güçlü) bulunmuştur (McHugh, 2012). İçerik analizi sonunda araştırmada 5 ana tema altında 24 alt tema elde edilmiştir.

Ana temalar şunlardır:

- 1) Tanıma ve aday belirleme sürecinde önemli konular,
- 2) Tanıma ve aday belirleme sürecinde etik konular,
- 3) Tanıma ve aday belirleme sürecindeki sorunlarla ilgili temalar,
- 4) Aday belirleme sürecindeki gereksinimlerle ilgili temalar,
- 5) Aday belirleme süreci için kurumsal düzenlemelerle ilgili temalar.

Araştırma sonuçları öğretmenlerin özel yetenekli öğrencileri tanımlamak ve ayırt etmekle ilgili işlevsel ve somut bilgilere yoğun gereksinim duydukları; velilerin baskısının merkezi hedefi olmalarından kaynaklanan sorunları, aday belirleme sürecinde kurumsal işleyiş ve yönergelerle ilgili düzenlemelerden kaynaklanan aksaklıklar ve gereksinimleri konularına odaklanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin özel yetenek alanlarındaki farklılıkları ayırt etmekle ilgili uzman desteğine gereksinimlerinin yoğun olduğu, öğrencileri adil bir değerlendirmeye aday gösterme konusundaki endişeleri dikkat çekicidir.

Bu çalışma, araştırmacıların görüştüğü, 2022 yılında Manisa Akhisar ilçesinde bulunan, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel okullarda görev yapan altı sınıf öğretmenlerinin aktardığı deneyim ve gözlemlerine dayalı olarak elde edilen verilerle sınırlıdır.

Kaynakça

McHugh, M. L. (2012). Interraterreliability: theKappastatistic. *Biochemiamedica*, 22(3), 276-282.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenek, eğitim, tanılama, öğretmen görüşleri.

Sinem FARİZ

Etimesgut Bilim ve Sanat Merkezi

Özel yetenekli öğrencilerin özellikleri, BİLSEM'e öğrenci yönlendirme ve BİLSEM'deki eğitim programları ile BİLSEM'in özel yetenekli öğrencilere katkısı konularında öğretmenlerin farkındalıklarını ve görüşlerini belirlemek amacıyla online/çevrimiçi anket uygulanmıştır. Çalışmaya 87 öğretmen gönüllü katılım sağlamıştır. Katılımcılardan toplanan veriler incelenmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Katılımcılardan özel yetenekli öğrencilerin özellikleri konusunda bilgi düzeylerini (1-kısmen-bilgi sahibiyim ve 5-Tamamen bilgi sahibiyim) skalada değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcıların %25.3'ünün tamamen bilgi sahibi olduğunu belirttiği görülmektedir. Kısmen bilgi sahibi olduğunu söyleyen katılımcı olmamıştır.
2. Katılımcılardan özel yetenekli öğrencileri tanılama süreci konusunda bilgi düzeylerini (1-kısmen bilgi sahibiyim ve 5-Tamamen bilgi sahibiyim) skalada değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcıların %34.5'i tamamen bilgi sahibi olduğunu belirtirken, %2.3 kısmen bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir.
3. Katılımcılardan BİLSEM'de uygulanan eğitim programları konusunda bilgi düzeylerini (1-kısmen bilgi sahibiyim ve 5-Tamamen bilgi sahibiyim) skalada değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcıların yalnızca %26.4'ü tamamen bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %3.4'ü kısmen bilgi sahibi olduklarını ifade etmiştir.
4. Katılımcılara BİLSEM'in özel yetenekli öğrencilerin öğrenme ve gelişimine katkı konusundaki düşünceleri de sorulmuştur. Katılımcıların %33.3'ü BİLSEM'in özel yetenekli öğrencilerin gelişimine kesinlikle katkı sağladığını belirtmiş, katılımcıların %44.8'i katkısı olduğunu, %19.5'i kısmen katkı sağladığını söylemiştir. Kesinlikle katkısı olmadığını ifade edenlerin oranı %2.3'tür.

Çalışmanın bulguları; katılımcıların özel yetenekli öğrencilerin özellikleri ile tanılama sürecine ilişkin bilgi düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Katılımcıların BİLSEM'de uygulanan eğitim programları konusunda bilgi düzeylerinin kısmen düşük olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu BİLSEM'in özel yetenekli öğrencilere katkısı olduğunu düşünmekle beraber katkısı bulunmadığını düşünen katılımcılar olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin gelişimini desteklemek için bu öğrencilerin özelliklerini ve tanılama sürecini bilmesi önemlidir. Ancak özel yetenekli öğrencilerin gelişimini çok yönlü ve doğru bir biçimde değerlendirebilmesi, destekleyebilmesi için BİLSEM süreci ve eğitim programları konusunda da bilgi sahibi olunması önemlidir ve gerekli görünmektedir. Bu konuda yapılacak rehberlik çalışmaları özel yeteneklilerin (sosyal,duygusal, akademik ve kariyer) gelişimine katkı sağlayarak süreçte yaşanan olumsuzlukları azaltacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenek, BİLSEM, öğretmen farkındalığı.

BİLDİRİ SUNUMLARI

6. OTURUM

Oturum Başkanı:
Uzm. Psk. Dan. Tuba KILIÇARSLAN

Hülya GÜLÇİN

Tokat-Erbaa Bilim ve Sanat Merkezi

Özel yeteneklilik denildiğinde akla yalnızca zihinsel anlamda normalden farklı olmak değil, sosyal, duyuşsal ve kişilik özellikleri olarak da farklı olmak gelmelidir (Özbay ve Palancı, 2011: 89). Özel yetenekliler fiziksel, bilişsel ve psikomotor özelliklerinin yanı sıra duyuşsal olarak da üstün özelliklere sahiptirler. Bu açıdan bakıldığında bahsedilen özelliklerin tümünü üzerinde barındıran özel yetenekli kişiler, toplumsal normlar, kurallar ve evrensel ahlaki ilkeler gibi temel değerler hususlarında oldukça duyarlı olabilecekleri gibi bunun tam tersi, çeşitli gerekçelerle insani değerlerden yoksun ve yaşadığı çevre ve genel tabirle insanlık için oldukça zararlı bir kişi hâline de bürünebilirler. Bu noktada bu kişilerin sağlıklı adımlar atıp insanlığa katkı sağlayacak çalışma ve davranışlar ortaya sunabilmeleri için değerler eğitimine ihtiyaçları kuşkusuz olarak karşımıza çıkıyor. Bir toplum için hazine anlamı taşıyan özel yeteneklilerin ilerde toplumun hatta bazen insanlığın gelişimini etkileyeceği düşünülürse yeteneklerini ortaya koyup geliştirebilecekleri, bu anlamda destek alacakları bir eğitimin erken yaşlardan itibaren verilmesi çok önemlidir (Hökelekli ve Gündüz, 2007:371).

Yapmış olduğumuz bu araştırma ile özel yetenekli öğrencilerle yapılacak çalışmalar ve etkinliklerde değerler eğitimi konularının drama, sınıf etkinlikleri, sosyal farkındalık çalışmaları ve sanatsal faaliyetlerle entegre edilerek öğrencilere verilmesi ve neticede öğrencilerin değerler eğitimine karşı duyuş ve düşüncelerinin sınanması hedeflenmiştir. Çalışma yapılan hedef kitlemiz bilim ve sanat merkezinde eğitim görmekte olan BYF-1 ve BYF-2 birimlerinde kayıtlı 30 öğrenciden oluşmaktadır. Hedef kitlemiz olan üstün yetenekli öğrencilerimizle 5 ay boyunca yaratıcı drama etkinlikleri, sosyal faaliyetler, sanatsal çalışmalar, sınıf ortamında yapılan oyun ve etkinlikler ile yapılandırılmış değerler eğitimi uygulamaları yürütülmüştür. Araştırma çalışmamızın öncesinde ve çalışma neticelendirildiğinde, hedef kitlede meydana gelen değerler eğitimi ile ilgili tutum ve davranış değişikliklerini çeşitli ölçme araçları kullanarak belirlenmiş, elde edilen veriler içerik ve betimsel analize tabi tutulmuştur. Yapılan çalışmalar ve yürütülen araştırma neticesinde özel yetenekli öğrencilerle yapılan eğitim çalışmalarından sonra öğrencilerin değerler kavramına yönelik yanılgılarının azaldığını ve değerler ile ilgili kavramları nesnel örneklerle açıklayabildikleri fark edilmiştir. Araştırmamızda öğrencilerimizdeki değerler eğitimi farkındalık durumunun tespitine yönelik 10-13 Yaş Evrensel Ahlaki Değerler Ölçeği uygulandı. Proje kapsamında yürütülecek faaliyetler için okulumuzda Denizyıldızı ismiyle bir kulüp oluşturuldu. Projemizde yer almak isteyen gönüllü öğrencilerimize kulüp bünyesinde eğitimler verildi. Yapılacak çalışmalarla ilgili eylem planı hazırlandı. Öncelikle kurumumuz bünyesindeki öğrencilerimize, daha sonra da hazırlanan eylem planı rehberliğinde projemizde yer alan diğer özel yetenekli öğrencilere yönelik olarak kazandırılmak istenen “değer bilinci ve duyarlılığı” çalışmalarını (sınıf içi etkinlikler, sanatsal faaliyetler, sosyal farkındalık çalışmalar ve yaratıcı drama etkinlikleri) yürütüldü. Yürütülen çalışma ve yapılan etkinlikleri bir bülten hâline getirip ilgili şahıs, kurum ve kuruluşlara dağıtım sağlandı. Yürütülen çalışmalara ve yapılan etkinliklere, merkezimizden ve ilçemizdeki diğer okullardan destek veren eğitimciler ve öğrenciler, özelden kurumumuz, genelde ise ilçemizde değerler eğitimine olan duyarlılığın artmasına ve bu konu ile ilgili olan çalışmaların diğer kurum ve okullarca örnek alınıp yaygınlaştırılmasına katkı sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Kişilik, toplum, toplumsal duyarlılık, karakter eğitimi.

Ortaokullarda Özel Yetenekli Öğrencilerin Destek Eğitim Odasından Faydalanması ve Zenginleştirilmiş Eğitim Planı Hazırlamaya Yönelik Öğretmen Tutumları

Duygu ÖZDEMİR

İzmir Öğretmenler Şeker Mevhibe Ortaokulu

Hicran TAMKOÇ

Yenimahalle Bilim ve Sanat Merkezi

Ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin, özel yetenekli öğrencilerin destek eğitim odasından faydalanması ve zenginleştirilmiş eğitim planı hazırlamaya yönelik tutumlarını belirlemek üzere odak görüşme yöntemi ile araştırma çalışması yapılmıştır. Yapılan görüşmede, özel yetenekli öğrencilerin destek eğitim odasından faydalanmasının öğrencinin ilgi ve yeteneklerini keşfetme ve geliştirmesine katkısı sorulmuş ve katılımcı öğretmenlerin tamamı katkı sağlayacağı yönünde görüş belirtmiştir. Zenginleştirilmiş eğitim planı hazırlamaya ilişkin yeterlilikleri sorulduğunda; öğretmenlerin kendilerini yeterli bulmadıkları ve nasıl bir yol izlemeleri gerektiği konusunda desteğe ihtiyaç duydukları anlaşılmıştır. Özel yetenekli öğrencilerin destek eğitim odasından faydalanmaya yönelik durumları sorulduğunda; genelde diğer tanı alanlarından özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerle çalıştıklarını, özel yetenekli öğrencilerin destek eğitim odasından düşük oranda faydalandığı belirtmişlerdir. Öğretmenlere özel yetenekli öğrencilere sağlanacak destek eğitim çalışmalarına ilişkin önerileri sorulduğunda; Bilim ve Sanat Merkezi atölyelerine benzer eğitimlerin verilmesinin faydalı olacağı ve öğretmenlere özel yeteneklilerin eğitimde zenginleştirilmiş eğitim planı hazırlama konusunda hizmet içi eğitim verilmesi önerilmiştir. Çalışmada sonuç olarak, öğretmenlere özel yeteneklilerin eğitimine ilişkin hizmetiçi eğitim planlanması ve destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirecek, akademik başarılarını artıracak ve sosyal-duygusal yönden güçlendirecek şekilde oluşturulması ve düzenlenmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenek, destek eğitimi, zenginleştirme, farklılaştırma, program, öğretmen tutumları.

Gül GÜVELİ

Kırşehir Kaman Bilim ve Sanat Merkezi

Özel yetenekli öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal özelliklerini fark ettirmek ve geliştirmek amacıyla yapılan bu çalışmada öğrencilere yardımseverlik ve sorumluluk değerlerini kazandırmaya yönelik etkinliklere yer verilmiştir. Etkinlikler ile bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü olan değerlerin yaparak yaşayarak öğrenme yöntemiyle kazandırılması, içselleştirilmesi ve davranış hâline getirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada Kaman Bilim ve Sanat Merkezine devam eden ilkokul ve ortaokul öğrencilerine (10 öğrenci) belirlenen bir miktar bütçe verilmiş ve iki hafta sürecinde bu bütçeyle araştırmada belirlenen yiyecekleri satın almaları ardından kar-zarar hesabı yaparak kurumda diğer öğrencilere satmaları istenmiştir. Öğrenciler satış sonunda elde ettikleri gelir ile özel gereksinimli öğrencilere hediye alıp hep birlikte bu hediyeleri teslim etmişlerdir. Böylelikle öğrencilerin alışveriş ve satış esnasında özgüven, iletişim, işbirliği ve sorumluluk becerisini geliştirdikleri; durumsal gelişen sorunlara eleştirel düşünerek çözüm üretme becerileri geliştirdikleri; özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık, empati ve duyarlılık geliştirdikleri görülmüştür. Araştırmanın evreni özel yetenekli öğrencilerdir. Araştırmanın örneklemi Kaman Bilim ve Sanat Merkezi'nde eğitim alan 3, 4 ve 5. sınıf seviyesindeki 10 öğrenci olarak belirlenmiştir. Uygulamaya 3. sınıflardaki 8 öğrenciden 3'ü, 4. sınıflardaki 12 öğrenciden 3'ü, 5. sınıflardaki 15 öğrenciden 4'ü olmak üzere toplam 10 öğrenci katılmıştır. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmada öğrencilerin etkinlikler esnasında davranışlarını gözlemlemeye yönelik ifadeler içeren bir gözlem formu hazırlanmış, danışman öğretmenlere verilmiştir. Öğretmenler öğrencileri belirlenen ürünleri çarşıdan satın alırken ve kurumda bu ürünleri diğer öğrencilere satarken gözlemleyerek formdaki beşli likert tipi gözlem formunu doldurmuşlardır. Elde edilen verilerin aritmetik ortalamaları tablo halinde verilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen verilerde birinci-ikinci hafta etkinliklerinde öğrencilerin yardımseverlik ve sorumluluk almaya yönelik davranışlarında olumlu yönde bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçla öğrencilerin değerleri çeşitli etkinliklerle yaparak yaşayarak davranış hâline getirdikleri söylenebilir. Öğrenciler elde ettikleri kazançla aldıkları ortak hediyeleri ilçede bulunan ve protokol yapılan özel eğitim okulundaki öğrencilere verdiklerinde özel gereksinimli bireylerle iletişim kurmuşlar, onların sevinçlerine ortak olmuşlardır.

Bu çalışma özel yetenekli öğrencilerle özel gereksinimli öğrencileri bir araya getirdiği için literatürdeki diğer çalışmalardan ayrılmakta ve alana katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bilim ve sanat merkezi, özel yetenek, , değer, yardımseverlik, sorumluluk.

Burcu TÜRKTUNÇ

Gaziantep Şahinbey Belediyesi Bilim ve Sanat Merkezi

Giriş:Toplumun önemli gereksinimlerini karşılayan ve toplumsal sorunlara yaratıcı çözümler bulan ancak toplumun %2'sini oluşturan özel yetenekli öğrencilerin tespit edilmesive eğitimlerine, ailelerin ve devletlerin ilgisi sürekli artmaktadır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde Tanılama: Özel eğitimi ihtiyacı olan bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile yeterli ve yetersiz yönlerinin, bireysel özelliklerinin ve ilgilerinin belirlenmesi amacıyla tıbbi, psiko-sosyal ve eğitim alanlarında yapılan değerlendirme süreci olarak açıklanmaktadır. Aynı yönetmelikte bireyin eğitimsel değerlendirme ve tanılması rehberlik araştırma merkezinde oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından nesnel, standart testler ve bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır denilmektedir. Ancak uygulamada tanılamanın, yönetmeliğe uygun kapsamlı ve nitelikli bir şekilde ve konusunda eğitilmiş uzmanlar tarafından yapıldığı ve toplumun her kesiminin eşit olarak yararlandığını söylemek şimdilik mümkün görülmemektedir.

Amaç: Bu araştırmanın amacı, (RAM) Rehberlik Araştırma Merkezi tarafından yürütülen özel yetenekli çocukların tanılama sürecini değerlendirmektir.

Yöntem: Bu araştırmanitel araştırma olup, veriler Üstün Yeteneklilerin Eğitim Programlarını Değerlendirme Ölçeğinin (ÜYEPDÖ) tanılama ile ilgili maddeleri üç uzman görüşünden yararlanılarak standartlaştırılmış açık uçlu görüşme formu hâline getirilerek toplanmıştır. (Sak, 2012:290). Elde edilen veri üzerinde içerik analizi yapılmıştır.

Araştırma katılımcılarını Gaziantep Şahinbey Rehberlik Araştırma Merkezinde görev yapan özeleğitim öğretmenleri ile rehber öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma 6'sı rehber öğretmen ve 3'ü özel eğitim öğretmeni olmak üzere toplam 9 katılımcı ile görüşülmüştür.

Bulgular:

1. Tanılama çalışmaları yıl boyunca düzenli olarak bir tarama kapsamında yapılmamaktadır. Yapılan tanılama ise Bilim Sanat Merkezi öğrenci seçimleri ile okul ve ailelerin müracaat etmeleri hâlinde yapılmaktadır.
2. Özel yetenekli öğrencilerin özellikleri hakkında aileleri bilgilendirmeyi amaçlayan çalışmalar düzenlenmemektedir.
3. Öğretmenlere, sadece özel yetenekli öğrencileri BİLSEM'e aday gösterme süreci ile ilgili bilgiler verilmemektedir.
4. Uygulanan tanılama araçlarının (tarama, test, ölçek, gözlem vb.) öğrencilerin gelişim düzeylerine, kısmen uygun olduğu ve yenilenmeye ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.
5. Tanılamada öğrencilerin gerçek performansları onların çoğunlukla, sosyo-ekonomik durumları, kısmen gelişimsel farklılıkları gibi nedenlerden olumsuz etkilenmektedir.

6. Tanılanan her özel yetenekli öğrencinin ilgilerini, öğrenme stilini ve ve öğrenme düzeyini belirlemek için bireysel durum değerlendirmesi yapılmamaktadır. Genellikle öğrenme düzeyleri değerlendirilmektedir.
7. Özel yetenekli öğrencileri tanılamak amacıyla öğrenciler hakkında sadece aile ve öğretmenlerden bilgi toplanmaktadır.
8. Özel yetenekli öğrencileri tanılama sürecinde nicel ve nitel bilgiler her zaman toplanmamaktadır.

Sonuç: RAM tarafından yapılan özel yetenekli bireylerin tanılama sürecinin hemen her aşamasında nicel ve nitel sorunlar olduğu görülmektedir. Yıl boyunca özel yetenekli öğrencileri tespit etme-kamacıyla kapsamlı tarama yapılmaması ve uygulanan tanılama araçlarının (tarama, test, ölçek, gözlem vb.) öğrencilerin gelişim düzeyine uygun olmaması özel yetenekli öğrencilerin tamamına ulaşımını engellemekte, aynı zamanda yapılan tanılamaların sonuçlarını tartışılır hâle getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel Yetenekli bireylerin tanılanması, test, gözlem, araştırma.

KAPANIŞ

Zeytinburnu Şehitler Bilim ve Sanat Merkezi Müdürü Cemal ATAR, Kongrenin düzenlenmesinde emeği geçen ve kongreye katılım sağlayan herkese teşekkürlerini sundu. Ardından Kongrede görevli akademisyenlere teşekkür belgelerini takdim etti.

Zeytinburnu Şehitler Bilim ve Sanat Merkezi öğretmen ve öğrencilerinin hazırladığı “Atatürk’ün Sevdığı Şarkılar” isimli müzik dinletisinin ardından kongre sona erdi.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Özel yetenekli öğrencilere sunulan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini bilimsel veriler ışığında paylaşmak ve uygulamada iyi örneklerin tartışılarak rehber öğretmen/psikolojik danışmanların bu alandaki çalışmalarına katkı sunmak amacıyla gerçekleştirilen bu kongreden çıkan sonuç ve öneriler aşağıda kısaca açıklanmaya çalışılmıştır.

1. Özel yetenekli öğrencilerin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine olan ihtiyaçları normal gelişim gösteren öğrencilerden farklılaşmaktadır. Öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişimlerini bir bütün olarak desteklemek ve farklılaşan ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla program temelli yaklaşımlara ağırlık verilmelidir.
2. Özel yetenekli öğrencilere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin kültüre duyarlı ve kendi kültürel yapımız ile uyumlu olacak şekilde sunulması hizmetlerin niteliğinin artmasına olumlu katkılar sağlayacaktır.
3. Özel yetenekli öğrencilerin etiketlenmeden kaynaklı olarak kaygılarını yükseltmeden ve ailelerin kendi tatminleri için bu çocukları kullanmalarına fırsat vermeden onlara ihtiyaç duydukları rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sunulması büyük önem taşımaktadır.
4. Özel yetenekli öğrencilerde üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesi sürecinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ağırlık verilmelidir.
5. Özel yetenekli öğrencilerin öz anlayışı (şefkati) yüksek düzeyde yetiştirilebilmelerini sağlamak amacıyla rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kapsamında aile eğitim programları hazırlanmalı ve öğretmenlere yönelik müşavirlik hizmetleri sunulmalıdır.
6. Özel yetenekli öğrencilerin aşırı duyarlılık, asenkron gelişim doyum sağlayamama gibi bireysel risk faktörleri ile birlikte ebeveyn stresi, aşırı beklentiler, ihtiyaca cevap verememe gibi çevresel risk faktörlerine karşı okullar ile bilim ve sanat merkezlerinin koruyucu faktörleri en üst düzeye çıkaran ve gerektiğinde erken müdahale etmek için adımlar atan kurumlar hâline dönüşmeleri sürecinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ağırlık verilmelidir.
7. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kapsamında özel yetenekli öğrencilerin kendini toparlama gücünü artırmaya yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Önleyici ve müdahale edici rehberlik hizmetleri kapsamında öğrencilerin azim, kararlılık, cesaret, merak, mizah, adil olma gibi karakter güçlerini keşfetmeleri ve kullanmalarına yönelik fırsatlar oluşturulmalıdır.

8. Özel yetenekli öğrencilerin ait olma, başarma, eğlenme ve özgürlük olmak üzere dört temel (evrensel) psikolojik ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sunulmalıdır.
9. Özel yetenekli öğrencileri normal gelişim gösteren akranlarından ayıran temel özelliklerinin bilinmesi, farklılaşan ihtiyaçlarının belirlenmesi ve içerisinde yaşanan kültürün etkilerinin fark edilmesi danışmanlık hizmetlerinin niteliğinin artması noktasında önemli katkılar sağlayacaktır.
10. Özel yetenekli öğrencilerin tanılama sürecinde kullanılan psikolojik ölçme araçları çeşitlendirilmelidir.
11. Özel yetenekli öğrencilerin tanılanması sürecinde elde edilen tüm verilerin geniş zaman dilimi içerisinde analiz edilmesi tanılama sürecine ilişkin sağlıklı kararlar alınmasına katkı sağlayacaktır.
12. Özel yetenekli öğrencilerde beklenmedik başarısızlık sendromuna yönelik olarak önleyici ve gelişimsel bir bakış açısıyla rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sunulmalıdır. Ayrıca ihtiyaç temelli olarak özel yetenekli çocukların öz düzenleme becerilerini arttırmaya yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir.
13. Özel yetenekli öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişimlerini bir bütün olarak desteklemek amacıyla önleyici ve gelişimsel bir bakış açısıyla program temelli çalışmalara ağırlık verilmelidir.
14. Özel yetenekli çocukların ailelerine yönelik olarak ihtiyaç temelli ve tüm gelişim alanlarını kapsayacak şekilde aile eğitim programları hazırlanmalıdır.
15. Özel yetenekli öğrencilere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde veri temelli, kanıta dayalı ve hesap verebilir çalışmalara ağırlık verilmelidir.
16. Özel yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimlerini desteklemek amacıyla gerçekleştirilen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri klinik bakış açısı ile meslek seçimi ve tercih danışmanlığına odaklanmak yerine; gelişimsel bir bakış açısıyla erken dönemden başlayarak gelecek vizyonu geliştirme, hedef belirleme, proaktiflik, çeviklik, psikolojik sağlık, belirsizlik toleransı, azim ve kararlılık gibi kariyer yetkinliklerini geliştirmeye yönelik çalışmalara odaklanmalıdır.
17. Özel yetenekli öğrencilerin kariyer seçeneklerini ve bakış açılarını genişletmeye yönelik çalışmaların yapılması ve seçenekler yeterince genişletildikten sonra daraltmaya gidilmesi kariyer danışmanlığı hizmetlerinin niteliğini arttıracaktır.

18. Özel yetenekli öğrencilerin gelişimlerini bir bütün olarak desteklemek amacıyla içerisinde buldukları bağlamdan, destekleyici çevre faktörlerinden ve akran etkileşimlerinden oluşan yaşam becerilerini arttırmaya yönelik rehberlik ve psikolojik danışma programları oluşturulmalıdır.
19. Özel yetenekli öğrencilerin normal gelişim gösteren öğrencilerden farklılaşan ihtiyaçlarının neler olduğunu belirlemeye yönelik araştırmalar yapılmalı, araştırmalardan elde edilen veriler doğrultusunda önleyici ve gelişimsel rehberlik programları hazırlanmalıdır.
20. Özel yetenekli öğrencilerin kendilerini serbestçe ifade edebilecekleri ve üst düzey düşünme becerilerini geliştirebilecekleri özgür eğitim ortamlarının oluşturulması sürecinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yol açıcı destek sunmalıdır.
21. İki kere farklı (hem özel yetenekli hem de özel gereksinimi olan) öğrencilere yönelik bireysel ve grupta rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sunulmalıdır. Ayrıca bu öğrencilerin ailelerine yönelik ihtiyaç temelli aile eğitim programları hazırlanmalıdır.
22. Bilim ve sanat merkezlerinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine yönelik özgün ve geliştirici çalışmalardan oluşan örnek uygulamaların diğer bilim ve sanat merkezleri ile de paylaşılmasını sağlamaya yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir.
23. Özel yetenekli öğrencilerin yalnızca eğitim ortamı ve kariyer seçimleri bakımından değil, bu temel seçimlerinin öğrencilerin bilim ve sanat merkezlerindeki eğitimleri bittikten sonra da yaşam boyu etkilerini ve öğrencilerin kişisel bütünlüğünü dikkate alacak şekilde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri gerçekleştirilmelidir.

